

OLIMPIJSKI FOTO SUPERHEROJI

Vizija mesta Ljubljana 2045

Mestna občina
Ljubljana

Narava do praga

Živahna četrtna središča

Moč kulture

in znanja

Prehranska samooskrba

Samozadostna infrastruktura

Kratke razdalje vsakodnevnih poti

V lepem je lepo živeti

Fotografijo za naslovnico smo posneli letošnjo pomlad v soseski Novo Brdo, ki jo je financiral Javni stanovanjski sklad MOL za zagotavljanje dostopnih mestnih najemnih stanovanj. Soseska je prototip sodobnega bivanja in ena ključnih razvojnih usmeritev vizije Supermesto, ki kakovostno mestno življenje širi tudi zunaj mestnega središča.

SUPERMESTO

Revija Supermesto

Izdajateljica: Mestna občina Ljubljana
Odgovorna urednica: Manca Krmel
Sodelujoči: Rok Žnidaršič, Tjaša Ficko, Mojca Gabrič, Karmen Žirovnik, Bernarda Bevc Šekoranja, Polona Filipič Gorenšek, Tina Pichler, Katarina Konda

Zasnova znamke, celostna grafična podoba Vizije Ljubljana 2045 in kartografija:

Mitja Jereb, Martin Košir, Manca Krmel za PM d.o.o.

Vsebinski koncept revije, oblikovna zasnova, uredniško svetovanje in prelom: Manca Krmel, Martin Košir, Nal Klemen, Maja Petrovič, Iza Waldhütter za PM d.o.o.

Fotografija na naslovnici:

Klemen Illovar

Sodelujoči pisci: Maja Simoneti, Valentina Smej Novak, Marija Vassilakou, Klemen Košir, Aidan Cerar, Aleš Kuhar, Ladeja Košir, Xavier Matilla Ayala, Jure Kreft, Jure Grohar, David Tavčar

Sodelujoči fotografi: Lucija Rosc, Klemen Illovar, Jeff Bickert, Gaja Hanuna, Gregor Salobir, Miran Kambič, Luka Vidic (PAZI!PARK), Andrej Lamut, Voranc Vogel

Ilustracije: Manca Krošelj

Dodelava vizualizacij: Martin Kruh
Avtorji vizualizacij: AAMERAK, Arhitektura, Ambient, ARP Studio, Atelje Vozlič, Elea IC, Gužič Trplan arhitekti, Krajinaris, LUZ, Prostorož, Studio Vulkan, Scapelab, SUPA

Tisk: Salomon, d. o. o.

Naklada: 134.450 izvodov

Kontakt: supermesto@ljubljana.si

Zakaj Supermesto?

Če vprašaš Ljubljančanko ali Ljubljančana, kako je živeti v Ljubljani, bo morda najprej dal(a) kakšno kritično opazko, nato pa z veliko verjetnostjo sklenil(a): »V bistvu je prav super.«
 Točno ta občutek je v središču ideje Supermesta.

Beseda super pomeni več kot le odlično ali izvrstno. Označuje nekaj, kar presega običajno, nekaj, kar ustvarja dodano vrednost in povezuje. Ko jo povežemo z besedo mesto, ne govorimo o mestu, ki je večje, višje ali gosteje poseljeno. Govorimo o mestu, ki je boljše za življenje, kar v Ljubljani gradimo že 20 let.

Zato smo z besedo Supermesto poimenovali vizijo Ljubljane 2045. V središču postavlja kakovost življenja. Ta se ne meri le v številkah, kvadratnih metrih ali novih stavbah, temveč predvsem v občutku varnosti, dostopnosti, povezanosti in pripadnosti. Meri se v dolžini senc dreves, v živahnosti sosesk, meri se na tržnicah, ulicah, v parkih, na otroških igriščih, torej povsod tam, kjer se srečujemo.

Supermesto je mesto, v katerem se ljudje počutimo doma. Mesto, ki ga soustvarjamo skupaj in pri tem nikogar ne puščamo ob strani. Vizija mesta Ljubljana 2045 temelji na nadaljevanju preiščenega razvoja, spoštovanja narave in sodelovanja skupnosti. Izhaja iz prepričanja, da več ni vedno tudi bolje ter da je dolgoročna kakovost življenja pomembnejša od hitre rasti. Govori o mestu, ki ostaja prijetno za življenje tudi za prihodnje generacije. Ljubljana tako postaja Supermesto – mesto po meri ljudi, povezano z naravo in skupnostjo, odprto za nove ideje ter ponosno na svoj značaj.

Drage meščanke in meščani,

Ljubljana je zame najlepše mesto na svetu. V zadnjih dvajsetih letih smo izvedli 2.600 večjih in manjših projektov in prav vsak je dodal kamenček v mozaik mesta, v katerem je lepo živeti, delati, odraščati, se razvijati, izobraževati, se zabavati, rekreirati in početi vse tisto, kar izpolnjuje naša življenja.

Z urbanistično vizijo tedanjega podžupana prof. Janeza Koželja in s predano ekipo sodelavk in sodelavcev smo pred dvajsetimi leti pričeli z ambiciozno in trajnostno zastavljeno prenovo mesta. Prva velika prelomnica je bilo zaprtje mestnega središča za motorni promet. Takrat je mesto zadihalo in zaživelo na novo. Od začetnih nekaj hektarjev smo do danes območje za pešce razširili na že skoraj 20 hektarjev. Tako z infrastrukturnimi projekti kot mnogimi drugimi aktivnostmi in storitvami skrbimo za dvig kakovosti življenja prebivalcev in prebivalcev vseh četrtih skupnosti in ponosno lahko zatrdim, da smo naredili ogromno. To potrjujejo tudi številna mednarodna priznanja in nagrade. Spomnim se prav vsakega izvedenega projekta in sem nanj ponosen, hkrati pa je moj pogled vedno usmerjen naprej. Zanima me, kaj nam bo prinesla prihodnost in kako lahko še izboljšamo kakovost vašega življenja.

Pred nami so veliki izzivi, saj živimo v negotovih časih. Po svetu divjajo vojne, ki sprožajo energetske in druge krize. Ustaljen način življenja ogrožajo tudi podnebne spremembe, ki jih v Ljubljani med drugim s konkretnimi ukrepi naslavljamo tudi s programom Misija 100 podnebno nevtralnih in pametnih mest.

Ravno zato je zdaj pravi čas za snovanje načrtov za prihodnost, saj bomo le tako pripravljeni na prihajajoče izzive. V Mestni občini Ljubljana jih naslavljamo z ambiciozno vizijo urbanističnega razvoja našega mesta do leta 2045, ki smo jo poimenovali Supermesto. V sodelovanju z mnogimi strokovnjaki smo vanjo vključili številne projekte, ki me preprosto navdušujejo. Življenje v Ljubljani je že zdaj prijetno, z novo vizijo pa bo Ljubljana postala še boljše.

Najboljše mesto odlikujejo visoka kakovost življenja, urejene zelene površine, oglična nevtralnost, odlična pitna voda in kakovosten zrak, urejen sistem ravnanja z odpadki, trajnostna mobilnost s sodobnim javnim prometom in kolesarskimi površinami, dostopne zdravstvene storitve, kakovostna športna in rekreativna infrastruktura, pestro kulturno in družabno življenje, inovativno in izobraževalno središče in še bi lahko našteval. Namesto tega vas raje povabim, da si glavne poudarke naše vizije ogledate na naslednjih straneh te revije in na razstavi v Mestni hiši.

Pot nadaljnega razvoja mesta je načrtana. Z najboljšo ekipo sodelavk in sodelavcev ter z roko v roki z vami se njenega izpolnjevanja lotevamo odgovorno in odločno. Ljubljana bo zame še naprej najlepše mesto na svetu, skupaj pa bomo poskrbeli, da bo tudi najboljše mesto za življenje.

Srečno, draga Ljubljana!

Župan
Zoran Jankovič

Vizijo Ljubljana 2045 smo oblikovali članice in člani vodstva velike mestne družine v sodelovanju z mnogimi zunanji strokovnjaki, predstavniki institucij in posamezniki, ki s svojim znanjem, izkušnjami, idejami in kritiko soustvarjajo prihodnost Ljubljane.

Strateška izhodišča Vizije mesta Ljubljana 2045: Zoran Jankovič, Rok Žnidaršič, Aleš Čerin, Dejan Crnek, Boštjan Koritnik, Samo Logar, Miha Verbič, Tjaša Ficko, Tanja Dodig Sodnik, Sania Huskić Hočevar; delovna skupina Vizije mesta Ljubljana 2045: Rok Žnidaršič, Katarina Konda, Karmen Žirovnik, Mojca Gabrič, Polona Filipič; pri nastajanju Vizije mesta Ljubljana 2045 so sodelovali člani Mestne uprave MOL in velika mestna družina: Maja Žitnik, Oddelek za gospodarske dejavnosti in promet ter Služba za razvojne projekte in investicije; Ivan Stanič, Oddelek za urejanje prostora; Nataša Jazbinšek Seršen, Oddelek za varstvo okolja; Mateja Demšič, Oddelek za kulturo; Marko Kolenc, Oddelek za šport; Tanja Hodnik, Oddelek za zdravje in socialno varstvo; Marija Fabčič, Oddelek za predšolsko vzgojo in izobraževanje; Jera Grobelnik, Služba za lokalno samoupravo; Tadeja Möderndorfer, Služba za javna naročila; Matjaž Bregar, Služba za organiziranje dela mestnega sveta; Jasna Plazl, Služba za pravne zadeve; Nataša Koprivšek, Služba za notranjo revizijo; Arian Debeljak, Služba za digitalizacijo; Matic Sopotnik, Služba za evropske projekte; Petra Šeme, Služba za energetske upravljanje; Saša Bistan, Oddelek za finance in računovodstvo; Simona Remih, Oddelek za ravnanje z nepremičninami; Robert Kus, Oddelek za zaščito in reševanje; Luka Kukič, Inšpektorat; Roman Fortuna, Mestno redarstvo; Krištof Mlakar, Javni holding Ljubljana; Samo Lozej, Energetika Ljubljana; David Polutnik, JP Voka Snaga; Rok Vihar, Ljubljanski potniški promet; Bojan Babič, JP Ljubljanska parkirišča in tržnice; Mojca Hucman, Žale; Jernej Pintar, Tehnološki park Ljubljana; Izto Bricl, Gospodarsko razstavišče; Tomaž Kučič, Gasilska brigada Ljubljana; Živa Matjašič, Javni stanovanjski sklad MOL; Lilijana Madjar, Regionalna razvojna agencija Ljubljanske regije; Antonija Poplas Susič, Zdravstveni dom Ljubljana; Sašo Rink, Lekarna Ljubljana; Lilijana Batič Dernovšek, Zavod za oskrbo na domu Ljubljana; Mateja Avbelj Valentan, Turizem Ljubljana; Petra Stušek, Ljubljanski grad; Darko Brlek, Festival Ljubljana; Metka Dariš, Kinodvor; Barbara Murn Vrviščar, Pionirski dom – Center za kulturo mladih; Tibor Mihelič Syed, Center urbane kulture Kino Šiška; Teja Zorko, Mestna knjižnica Ljubljana; Uroš Korenčan, Lutkovno gledališče Ljubljana; Nevenka Šivavec, Mednarodni grafični likovni center; Blaž Peršin, Muzej in galerije mesta Ljubljane; Barbara Hieng Samobor, Mestno gledališče ljubljansko; Inga Remeta, Slovensko mladinsko gledališče; Suzana Gajič, Živalski vrt Ljubljana; Olja Ivanović, Zavetišče za zapuščene živali Ljubljana; Eva Strmljan Kreslin, Mala ulica – Center za otroke in družine v Ljubljani; Tatjana Polajnar, Javni zavod Šport Ljubljana; Renata Zamida, Center Rog; Bojan Hajdinjak, Cene Štupar – Center za izobraževanje Ljubljana; Ksenija Perko, Mladi zmaji; Mateja Hudoklin, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana; Bernarda Kokalj, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana; Romana Kolar, Center IRIS; Marko Oman, Veterinarska postaja Ljubljana; Matej Rovšek, Center Janeza Levca Ljubljana; ravnateljice in ravnatelji osnovnih šol in vrtcev MOL; predavateljci na strokovnih delavnicah za pripravo izhodišč za Vizijo mesta Ljubljana 2045: prof. Carlos Moreno, Pariz; Maria Vassilakou, Dunaj; Asier Abaunza Robles, Bilbao; Xavier Matilla Ayala, Barcelona; Stephen Willacy, Aarhus; Matjaž Harmel in Aleksandra Kranjc, Zavita d.o.o.; Darja Matjašec, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta; Vasa Perović, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo; Gregor Pretnar, PNZ d.o.o.; Tadej Žaucer, MOPE; udeleženci na delavnicah za pripravo izhodišč za Vizijo mesta Ljubljana 2045: Ana Ahčin, Luka Anđelković, Iza Arnšek, Ognjen Arsov, Petra Atelšek Cirman, Aleksandra Ažman, Blaž Babnik Romaniuk, Maja Baloh, Pia Baškovec, Marjeta Benčina, Jošt Berčič, Janez Berdavs, Simona Berden, Bernarda Bevc Šekoranja, Marjan Bevk, Klemen Bizjak, Matic Bizjak, Nina Bizjak Komatar, Neža Bodlovič, Irena Bogataj, Kristina Bogataj, Marco Bontje, Milena Bozic, Sara Božič, Branka Brancelj Kular, Jana Breznik, Rok Brišnik, Vanja Brkič, Larisa Brojan, Erna Bukovica, Oskar Cafuta, Tatjana Capuder Vidmar, Giorgia Carpi, Maša Ceglar, Aidan Cerar, Mika Cimolini, Mia Crnic, Jožica Curk, Maša Cvetko, Branka Cvjetičanin, Katarina Čakš, Tina Čargo, Maja Čelik, Patricija Černe, Barbara Černič, Andrej Černigoj, Nejc Černigoj, Ilka Čerpes, Mateja Delač, Jani Demšar, Polona Demšar Mitrovič, Jože Dimnik, Milan Dinevski, Mateja Doležal, Neža Dolinar, Špela Kragelj Bračko, Tjaša Doljak, Tjaša Erjavec, Vid Erzen, Marko Fatur, Martin Ferjan, Polona Filipič Gorenšek, Pal Forgacs, Mojca Foški, Mojca Gabrič, Peter Gabrijelčič, Meta Gabron, Miran Gajšek, Tanja Gašperšič, Katarina Godec, Matej Gojčič, Blaž Golob, Nina Goršič, Matevž Granda, Barbara Grčar, Gregor Gregorčič, Tadej Gregorič, Tilen Peter Grgič, Vanjo Grobljar, Jaka Grošelj, Šintija Hafner Petrovski, Nela Halilović, Matjaž Harmel, Nives Harmel, Arijana Haskaj, Luka Hiti, Anja Hočevar, Maja Hrastar, Aljaž Hvala, Alenka Jager, Andreja Jagodica, Lilijana Jankovič Grobelšek, Nataša Jazbinšek Seršen, Julij Jeraj, Sonja Jeram, Igor Jesenovec, Vesna Jevšček, Ferdo Jordan, Barbara Jovan, Metka Jug, Manca Jug, Maj Juvanec, Mateja Kavčič, Katja Kerkez, Naja Kikelj, Jakob Klemenčič, David Klepej, Tara Klevišar, Leon Kobetič, Ana Kodrič, Zala Koleša, Katarina Končina, Katarina Konda, Vita Kontič Bezjak, Alenka Korenjak, Kristina Korošec, Andrej Koruza, Sebastjan Kovač, Martin Kovač, Monika Kovač Mesarič, Janez Koželj, Vladimir Koželj, Petra Krajnc, Tjaša Krajnc Platovšek, Damjan Kralj, Staša Kraljič, Aleksandra Kranjc, Špela Kranjc, Anita Kranjc, Urška Kranjc, Milena Kranjc, Anna Kravcova, Arabela Križ Galič, Mirko Krsmanović, Matej Kučina, Katarina Kuk, Jožica Kuntarič Kobal, Danijela Kure Kastelc, Petra Kurnik, Meta Kutin, Kristijan Lavtižar, Nataša Leban Lavriša, Mojca Lenardič, Erna Lesar Gnidovec, Kaja Lipnik Vehovar, Karin Lisjak, Samo Logar, Uršula Longar, Marina Lovrič, Ines Lupše, Michal Maco, Snježana Marčenko, Dejan Marinčič, Katja Martinčič, Matjaž Marušič, Boris Matič, Brina Medvešček, Stanislav Bras Meglič, Miha Mermal, Nina Meško, Tomaž Miklavčič, Klemen Milovanović, Tomaž Mivšek, Luka Mladenović, Zala Mlakar, Žiga Mljač, Peter Močnik, Vojka Močnik, Kristina Montanič, Urška Može, Gašper Mrak, Neža Mrevlje, Sabina Mujkič, Barbara Mušič, Zoran Nikolovski, Matej Nikšič, Anže Notersberg, Alenka Novak, Žiga Novak, Izto Obreza, Neža Oman Sršen, Aleksander Ostan, Urša Otoničar, Dimitrii Pakhomov, Alenka Pavlin, Jernej Per, Darja Pergovnik, Urša Peršič, Evgenija Petak, Marko Peterlin, Ana Pezdirc, Nataša Pirnat, Mojca Piry, Ksenija Pišljar, Manja Platovšek, Vid Plesnik Zupanc, Žan Plevnik, Urša Podlipnik, Peter Podržaj, Katarina Pogačnik, Andrej Pogačnik, Irena Potočnik, Tina Potočnik, Sergeja Praper, Matej Praprotnik, Marko Premelč, Gregor Pretnar, Eva Prevec, Jernej Prijon, Ignac Primožič, Matej Radinja, Andrej Ravnikar, Žiga Ravnikar, Lea Rebernik, Helena Regina, Črtomir Remec, Isabel Ribolli, Lea Rikato Ružič, Sašo Rink, Dejan Ristič, Urša Rot, Ines Rot, Nika Rovšek, Leon Rus, Delfina Rustemi, Jure Sadar, Petra Sajovic, Elie Seksig, Tina Simončič, Vesna Skubic, Jože Slak, Anja Slekovc, Uroš Smolnikar, Janja Solomun, Ivan Stanič, Andraž Starčič, Maruša Strmec, Eva Strmljan Kreslin, Mojca Stupan Kobilica, Mojca Šašek Divjak, Petra Šimnovec, Maja Šinigoj, Jernej Šipoš, Tomaž Štoka, Ina Šuklje Erjavec, Mihaela Šuštar Gruber, Kaja Švab, Urša Švagelj, Metka Švegl, Jože Tomec, Jana Tomičič, Monika Tominšek, Mija Topličanec, Vladimir Tripkovič, Vesna Ugrinovski, Silviya Umek Toth, Sida Valentinčič, Lara Valentič, Martin Valinger, Maja Vardjan, Arne Vehovar, Zala Velkavrh, Vid Velkavrh, Nada Verbič, Anamarija Verlič, Petra Vertelj Nared, Patrick Vesel, Ivan Videk, Nina Vidic Ivančič, Jernej Vidmar, Lucija Vidonja, Mateja Volgemut, Mojca Vrbančič, Urša Vrhunc, Aleksander Vujović, Maša Zagorac, Katja Založnik, Alma Zavodnik Lamovšek, Jure Zavrtanik, Maša Zorjan, Andrej Aleš Zupanc, Petra Žarn, Tadej Žaucer, Barbara Žejn, Maja Žitnik, Barbara Žižič Baumgartner, Ana Žnidaršič, Rok Žnidaršič; priprava prostorskih načrtov: Bernarda Bevc Šekoranja, LUZ d.o.o.; identiteta znamke in komunikacijski materiali: Manca Krnel, Martin Košir in Mitja Jereb, PM d.o.o.

6

O viziji Supermesto s podžupanom in mestnim arhitektom, doc. Rokom Žnidaršičem.

Ravno prav veliko, da ostaja raznoliko, ter ravno prav majhno, da je obvladljivo peš ali s kolesom.

10

Narava do praga

Si predstavljate mesto s še več parki, drevesi in sprehajalnimi potmi ob vodotokih? V tem poglavju raziskujemo zeleno prihodnost mesta. O pomenu dreves in mestne narave pišeta tudi **Maja Simoneti** in **Valentina Smej Novak**.

Zeleni pasovi so naravna klimatska naprava.

26

Samooskrbni prehranski sistemi

Paradižnik z vrta pred blokom, jabolko iz mestnega sadovnjaka ali nakup na lokalni tržnici. Kako graditi še bolj odporen prehranski sistem, pojasnjuje **Aleš Kuhar**.

Vrtna pridelava je nova navada.

16

Živahna četrtna središča

Soseska ni le skupek stavb, ampak prostor skupnosti, srečevanj in vsakdanjega življenja. **Maria Vassilakou** piše o soseskah kot stanju duha, **Klemen Košir** pa o tem, kako lahko prihodnost mesta raste iz njegove preteklosti.

Ključne storitve in družabno življenje blizu doma.

41 Vizualizacija nove mestne četrti Stanežiče

30

Samozadostna in odporna infrastruktura

Pod ulicami, parki in stavbami deluje mesto, ki ga redko opazimo. Predstavljamo projekte, ki krepijo energetske, vodno in okoljsko odpornost Ljubljane. **Ladeja Košir** opozarja na sisteme, ki jih pogosto jemljemo za samoumevne.

Čista voda nazaj v naravni krog.

34

Kratke razdalje vsakdanjih poti

Manj časa za volanom, več časa za življenje. O prihodnosti mestne mobilnosti piše **Xavier Matilla Ayala**, na zemljevidu pa lahko preverite, katere nove prometne pridobitve bodo potekale na vaših vsakodnevnih poteh.

Kolesarska mreža kot alternativa avtomobilom.

40

V lepem je lepo živeti

Podoba Ljubljane ni nastala naenkrat. Gradili so jo različni časi, ideje in ljudje. **Jure Grohar** piše o novem razvojnem trenutku Ljubljane, **Janez Koželj** nas popelje po aktualnih gradbiščih, **David Tavčar** pa po mestu lovi dobre kadre. Projekte prihodnosti razkriva tudi podroben zemljevid.

Podoba mesta soustvarjajo raznolike soseske.

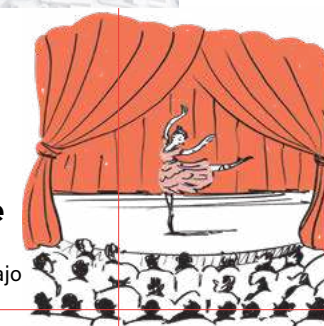

Več o viziji Supermesto 2045

22

Moč znanja, kulture in sodelovanja

Kje nastajajo ideje, ki spreminjajo svet? Pogosto prav v mestih. Predstavljamo nova središča znanja in ustvarjalnosti. O Ljubljani kot stičišču znanosti, umetnosti in podjetništva piše **Aidan Cerar**.

Kultura je naložba v prihodnost mesta.

Skenirajte in podrobneje spoznajte Vizijo mesta Ljubljana 2045.

74 Prenova Knjižnice dr. Franceta Škerla, BS3

Fotografija na tej in naslednji strani je bila posneta v servisnem bloku remize LPP. Na tem mestu bo kmalu nastal velik park z javnimi prostori za različne oblike druženja.

S podžupanom in mestnim arhitektom, doc. Rokom Žnidaršičem, se pogovarja Manca Krnel

O viziji Supermesto

Vizija ● Kaj se spreminja ● Kako bo to vse delovalo ● Živahne soseske ● Udobna mobilnost ● Še več zelenja ● Tveganja ● Identiteta ● Osebni zaključek

Kako si želite, da bi ljudje čez 20 let odgovarjali na vprašanje: Kako je živeti v Ljubljani?

Želim si, da bi bili meščanke in meščani z življenjem v Ljubljani zadovoljni predvsem zato, ker je vse dovolj blizu in hkrati dovolj daleč. Zadovoljni bodo zato, ker bodo z vlakom ali avtobusom zelo hitro prišli do dovolj oddaljenih mest. In ker bodo hkrati s kolesom in peš kos vsakodnevni potem po mestu.

Kaj pravzaprav pomeni vizija Supermesto?

Supermesto je označba, s katero opisujemo naš pogled na razvoj mesta. S svojimi urbanističnimi idejami in kontinuiranim razvojem je Ljubljana že od potresa leta 1895, ko so nastali prvi resni urbanistični načrti, zasnovana kot supermesto. Torej kot mesto, ki temelji na dobri dostopnosti ter enakomerni razporeditvi javnih in zasebnih dejavnosti, storitev in drugih mestnih funkcij, obenem pa deluje v skladu s svojim naravnim položajem in geografskimi značilnostmi. Zasnovana je bila kot mesto, ki ga moramo pravzaprav prepoznati še enkrat, za nazaj. Dobro premisliti, kaj so tiste njegove ključne vrednote, in na njih graditi nadaljni razvoj.

Katere vrednote Ljubljane želite z vizijo Ljubljana 2045 ohraniti in okrepiti?

Ljubljana je že danes mesto, ki temelji na dostopnosti, vključujočnosti in sozvočju z naravo. Vizija 2045 te vrednote nadgrajuje: več življenja v soseskah, več možnosti za hojo, kolesarjenje in javni prevoz, več zelenja ter več sodelovanja pri oblikovanju skupnega prostora. Kakšna bo Ljubljana leta 2045, ni odvisno le od načrtov, ampak od tistih, ki mesto gradimo in razvijamo, kot tudi vseh, ki tukaj živimo. V preteklih dveh desetletjih je mestna ekipa z županom Zoranom Jankovičem na čelu že dokazala, da zna in zmore uresničevati trajnostno vizijo, zastavljeno v letu 2007. Supermesto je nekaj, kar bomo ustvarili skupaj.

Kako bodo meščanke in meščani Supermesta to občutili v svojem vsakdanjem življenju?

Predvsem tako, da jim bo življenje v mestu udobno. Mesto bo urejeno tako, da bodo

lahko brez težav peš peljali otroka v vrtec ali v šolo, potem pa jim bo še vedno ostalo dovolj časa, da se bodo s kolesom ali udobnim javnim prevozom odpravili v službo, po opravkih, na kulturne prireditve ali rekreacijo.

Intervjujamo vas sredi remize LPP, ki se bo kmalu selila in sprostila 50 tisoč kvadratnih metrov zazidljivih površin. Devetdeset odstotkov teh površin bo namenjenih enemu večjih parkov v mestu, deset odstotkov pa mestnim stanovanjem. Je ta projekt prototip projektov vizije Supermesto?

Življenje v mestu je zares kakovostno, ko si v njem želimo preživeti tudi dopust.

V bistvu ne, ker je projekt tako zahteven, da je skoraj edinstven. Izjemna je namreč že sama priložnost, da imamo možnost spreminjati tako obsežno območje. Gotovo bo Park Remiza postal simbol transformacije po principu supermesta, saj bo predstavljal veliko in odločno spremembo v delu mesta, ki mu primanjkuje odprtega javnega prostora, zelenja in parkov.

Čeprav v Šiški obstajajo določene zelo kakovostne socialistične soseske in je razmeroma blizu tudi zaledje Krajinkega parka Tivoli, Rožnik in Šišenski hrib, gre za eno najgostejše naseljenih območij v mestu. Mislim, da se bo s tem prostor lahko zares sprostil, Šiška si bo oddahnila. V novem Parku Remiza je tudi velika priložnost, da se še naprej razvijajo programi, sorodni dejavnosti, ki je danes tukaj – torej nekakšen servis, ne več za avtobuse, ampak servis za sosesko: s tržnico, pisto za modelarje ali centrom, podobnim Centru Rog, kjer se spodbuja medgeneracijski prenos obrtnega znanja.

Vizija Supermesto poudarja uravnotežen razvoj vseh četrtnih skupnosti. Kaj bo to konkretno pomenilo za prebivalce Šiške, Most, Zaloga, Črnuč in drugih delov mesta?

Ideja je, da si bodo ljudje želeli več časa preživeti v svoji soseski – med vikendi, popoldnevi. Mogoče si bodo kdaj v svoji domači soseski

želeli preživeti tudi dopust. Zdi se mi, da bi to lahko bil pravi pokazatelj, da se v mestu zares dobro počutijo. Da ima mesto dovolj infrastrukture, kulturnih programov, izobraževalnih vsebin in družabnih prostorov, da bodo z veseljem lahko odkrivali svoje lastno mesto, kot to sicer počnejo na potovanjih v tujini.

Radi pravite, da Ljubljana ne sme postati mesto spektakla, ampak mesto kakovostnega vsakdana. Kaj to pomeni?

Predvsem je želja, da bi spodbujali arhitekturno odličnost in s tem tudi odličnost oblikovanega odprtega krajinkega prostora.

To je odgovorna naloga, ki jo je najtežje doseči. Torej kakovostno arhitekturno in krajinkeo arhitekturno produkcijo ali pa intervencijo v javni prostor, prenovo. Princip prenove je v nasprotju z bleščečo komercialno arhitekturo, ki je namenjena zgolj temu, da se

prodaja. Vizija Supermesto razvija arhitekturo in podobo prostora, osredotočeno na ljudi ter na prijetnost in udobnost življenja. Na prostore, ki so med stavbami. In na stavbe, ki jih lahko razumemo kot mesta v mestu.

Katere dele mesta vidite kot največje razvojne priložnosti?

Velika priložnost za Ljubljano je, da še naprej razvijamo tiste dele mesta, ki so nastali stihijno, brez urbanističnih načrtov. To so predvsem območja v stiku s Krajinke parkom Barje, z Ljubljano in na severu območja ob Savi.

Ti deli mesta so bili poseljeni kot nekakšen prostorski in družbeni rob, a so se do danes zaradi izgradnje gospodarske javne infrastrukture že bistveno transformirali, k čemur so prispevale tudi mestne investicije, predvsem prek Javnega stanovanjskega sklada. Dosegel jih je tudi javni promet, njihovo dobro dostopnost pa zagotavlja primerno urejen javni prostor. Takšna območja imajo v Ljubljani največ potenciala. To so območja, ki se lahko znotraj sebe na toso prevrednotijo in zgostijo ter kjer se lahko poišče prava mera med odprtim in grajenim prostorom.

Velika priložnost pa so tudi predeli trgovinskih centrov, kot sta BTC in Rudnik, ter druga območja propadle industrije, ki še vedno ostajajo v mestu. Ta območja enakomerno razvijamo kot del razširjenega mestnega središča.

Ljubljana bo do leta 2045 pripravljena sprejeti približno 450.000 prebivalcev in še 150.000 dnevni obiskovalcev. Kako lahko mesto raste, ne da bi pri tem izgubilo kakovost življenja in svoj značaj?

V strokovnem jeziku temu pravimo logika 15-minutnega mesta. To pomeni, da želimo razvijati vse predele mesta, ki je že dolgo zasnovano mozaično, kot mesto več centrov. Že po vojni, v času največje ekspanzije Ljubljane, je bil sprejet urbanistični koncept, po katerem stare vasi na območju Ljubljane postanejo lokalna središča, novozgrajene socialistične soseske pa novi centri tega mozaičnega mesta.

Ti centri servisirajo prebivalce, ki gravitirajo k posameznemu delu mesta, hkrati pa morajo biti med seboj dobro povezani. Gre tudi za dober dostop do zelenih površin, vrtcev, šol, zdravstvenih domov ter vsakodnevnih storitev, trgovin in drugih osnovnih programov. Ključno je, da je vse, kar ljudje potrebujejo v vsakdanjem življenju, dosegljivo v bližini doma.

Kaj so kolesarske ulice in kaj rešujejo?

Kolesarske ulice so del nove prometne logike mesta. Gre za mrežo povezav, ki temelji na kolesarskih ulicah in novi mreži avtobusnih linij. Takšno prometno omrežje bo pomembna nadgradnja doslej prenovljenih in novo vzpostavljenih kolesarskih stez in bo predstavljalo eno ključnih razvojnih sprememb. Postalno bo najbolj živahno omrežje mesta.

Na kolesarskih ulicah ima prednost kolesar. To ne pomeni, da bodo te površine namenjene izključno kolesom, ampak da se bo druga mobilnost podredila kolesarju.

Današnje kolesarske steze ob glavnih vpadnicah so predvsem del mikroomrežja za kratke dnevne poti znotraj posameznih sosesk ali gravitacijskih območij. Potovanje s kolesom iz enega dela mesta v drugega pa zahteva širše in bolj povezano omrežje. Kolesarske ulice torej rešujejo predvsem vprašanje povezanosti mesta in omogočajo, da kolo postane resna alternativa avtomobilu tudi na daljših vsakodnevnih poteh.

Kaj pomeni, da se Ljubljana ne identificira več z obvoznico, ampak s Potjo spominov in tovarištva?

Dolgo smo Ljubljano razumeli skozi avtocestni obroč, ki mesto zamejuje in ga na neki način prekinja. Pot spominov in tovarištva pa predstavlja povsem drugačno logiko – zeleni obroč, ki mesto povezuje.

Ta prostor se je skozi čas transformiral iz tragične zamejitve mesta, ki je bilo med vojno spremenjeno v koncentracijsko taborišče, v povezovalni zeleni obroč mesta. Če avtocestni obroč mesto ločuje, ga Pot spominov in tovarištva povezuje – krožno, horizontalno, v vse smeri in tudi radialno, preko obvoznice. Mislim, da je prav v tem simbolika Ljubljane. To je njen najbolj human, najbolj živ in verjetno tudi najpomembnejši spomenik.

Lepo. Kako pomembno je, da je PST zelen?

Ključno je, da PST ostane zelen in predvsem povezan. Želja je, da bi bil do leta 2045 zares vzpostavljen kot sklenjen zeleni obroč, tudi tam, kjer danes poteka skozi urbana območja. Prav to povezovanje v enoten, neprekinjen prostor je ena največjih razvojnih nalog mesta.

Ljubljana bo imela leta 2045 več kot 76 odstotkov zelenih površin. Zakaj je danes zelenje postalo infrastruktura in ne več le lep dodatek mestu?

Soočamo se s težavo, kako se zaščititi pred in kako preprečiti, da bi se mesto v vročih poletnih dneh pregrevalo do te mere, da življenje v njem ne bi bilo več vzdržno. Ne gre samo za to, da mesto ne bi bilo več prijazno, ampak da javni prostor sploh ne bi bil več primeren za življenje. Pri tem imamo veliko odgovornost, saj se tako kot ljudje tudi drevesa težko prilagajajo novim razmeram. Zato moramo saditi več dreves in pri tem poskrbeti tudi za ustrezne rastne pogoje, kar danes že preverjamo pri novih zasaditvah. Želimo si, da skrb za mestno drevje ne ostane samo stvar javnih površin, ampak da vanjo vključimo tudi drevesa na zasebnih in poslovnih zemljiščih.

Koliko dreves vidite skozi okno svoje pisarne?

Iz svojih treh pisarn vidim različne zelene površine. Na univerzi vidim Krakovske vrtove, ki so vedno bolj zaraščeni. Tam bi si mogoče želeli videti več raznovrstnih rastlin, ne samo dreves. Sadno drevje je seveda super. Iz svojega ateljeja vidim drevored ob Ljubljani in izjemno zelen grajski grič. Iz svoje pisarne na magistratu vidim drevo v času veselega decembra.

Ljubljana želi do leta 2045 postati bolj samooskrbna in energetske bolj samozadostna, torej manj odvisna od zunanjih virov. Zakaj je to danes tudi vprašanje svobode mesta?

Ljudje so lahko v takem mestu bolj brezskrbni. Brez strahu lahko pričakujejo zimo in vedo, da energetske krize ne bodo neposredno vplivale na njihov življenjski standard. Če ima mesto možnost samo proizvajati energijo, jo lahko zagotavlja po stabilnejših in nižjih cenah.

Prav v tem je danes tudi vprašanje svobode mesta – da svoboda ni namenjena samo tistim, ki si jo lahko privoščijo, ampak vsem prebivalcem mesta.

Po drugi strani pa je Ljubljana tudi na poti, da postane čim bolj samooskrbna pri prehrani. To pomeni, da bo mesto spodbujalo možnosti, da si ljudje sami pridelujejo hrano in da lahko lokalno pridelano hrano kupujejo na mestnih tržnicah. Gre za vprašanje večje odpornosti mesta, pa tudi kakovosti življenja in večje neodvisnosti od zunanjih sistemov.

Kaj je danes največja nevarnost za razvoj Ljubljane – promet, pomanjkanje stanovanj, podnebne spremembe, špekulacije ali preveč individualizma?

Mestu lahko najbolj spodleti, če izgubi jasno razvojno vizijo in začne slediti logiki prostega kapitala. Kot doslej tudi v prihodnje tega ne bomo dopustili. Glavna mesta so danes zelo zanesljive naložbe, vendar samo dokler ostajajo kakovostno urejena in dolgoročno načrtovana.

V mestu kratkih razdalj večino vsakdanjih poti opravimo peš ali s kolesom.

Dobro povezane soseske naredijo mesto ravno prav veliko, da ostaja raznoliko in zanimivo, ter ravno prav majhno, da ga lahko obvladujemo peš, s kolesom in z učinkovitim javnim prevozom.

Paradoks nevidne roke trga je ravno v tem, da je varnost teh naložb odvisna prav od kakovosti mesta – od tega, da se razvija premišljeno, po jasnih načelih, kakršna postavlja tudi Vizija Ljubljana 2045. Če razvoj prepustimo parcialnim interesom, lahko mesto zelo hitro izgubi svoj značaj, v njem naenkrat ni več lepo živeti, povpraševanje pa tako usahne.

Če bi lahko Plečnika danes peljali na sprehod po Ljubljani, kam bi ga najprej odpeljali?

Težko vprašanje, ampak mislim, da imam odgovor. Z veseljem in ponosom bi ga peljal na bregove Ljubljanice. Tam je namreč danes sklenjen vzdolžni park, dolg približno 2,5 kilometra, ki je pravzaprav zgrajen na njegovih temeljih. Nove ureditve, ki so bile načrtovane in izvedene v zadnjih dvajsetih letih, njegove posege povezujejo v skladno in prepoznavno celoto. Mislim, da bi prav tam lahko videl, da mesto še vedno razvijamo v skladu z njegovo filozofijo.

Kaj vas navdušuje – in česa si za Ljubljano ne želite?

Sodobna mesta me vedno znova fascinirajo z dobro urejenim, lepim in učinkovitim

javnim prevozom. Takšen javni prevoz omogoča, da mesto doživljamo skozi njegov odprti prostor, da lahko dostopamo do različnih zelenih površin in delov mesta ter da nam za vsakodnevne poti ni treba premagovati velikih razdalj z avtomobilom. Če pa razdalje že premagujemo, jih lahko premagamo na udoben način.

Najhujši scenarij za Ljubljano pa bi bil gotovo potres ali pa to, da bi pozabili na ključne vrednote mesta.

Kaj pomeni pojem lovability (ljubečnost) in kaj ima ta urbanistični koncept – poleg besednega korena »ljub-iti« – skupnega z Ljubljano?

Lovability pomeni, da v svojem mestu izjemno rad živiš, se v njem zadržuješ in ga želiš vedno znova odkrivati. Gre za mesto, narejeno po meri človeka – mesto, kjer ljudje radi vzgajajo otroke, se srečujejo, udeležujejo dogodkov in preživljajo vsakdanje življenje.

Prav v tem je tudi povezava z Ljubljano. Ne le zaradi besednega korena »ljub«, ampak zato, ker ima mesto potencial, da pri ljudeh vzbuja pripadnost, udobje in željo, da v njem ostajajo ter ga doživljajo kot svoj prostor in ga imajo zato tudi radi. ●

SUPERMESTO

Na hitro z Rokom

Katera ulica v Ljubljani ima največ potenciala? Barjanska kot iztek glavne antične osi v Krajinski park Barje.

Kateri del mesta je najbolj podcenjen? Južni rob, kjer se mestno tkivo stika z edinstvenim barjanskim ekosistemom.

Avto, kolo ali hoja? Kolo.

Jutranja Ljubljana ali nočna Ljubljana? Poleti jutranja, pozimi nočna.

Kateri razgled v mestu je najboljši? Z grajskega stolpa.

Kateri prostor v mestu bi morali vsi Ljubljančani obiskati vsaj enkrat letno? Prenovljeno centralno tržnico.

SUPERMESTO
Zeleni klini za večjo
prepišnost mesta.

V objektiv smo ujeli selitev dreves iz drevoreda na Linhartovi cesti v Šmartinski park, tik ob Žalah.

Narava do praga

Ljubljana je in bo evropska prestolnica z največ zelenimi površinami na prebivalca. Do leta 2045 bo več kot 76 odstotkov površin mesta povezanih v gosto mrežo gozdov, parkov ter zveznih zelenih ureditev ob vodotokih, mestnih vpadnicah, železnicah in drugih poteh, ki segajo do praga vsake soseske.

Opazite pet zelenih klinov?

Pet zelenih klinov Ljubljani omogoča, da ostaja podnebno nevtralna prestolnica s kakovostnim zrakom in odlično pitno vodo. Hkrati krepijo podnebno odpornost mesta ter prebivalcem zagotavljajo hiter dostop do narave. Novi mestni parki, zelene strehe, drevoredi ob vodotokih, mestnih vpadnicah in železniških progah ter status kopalnih voda za Savo in Ljubljanico so pomembni koraki k bolj zdravemu, hladnejšemu in prijetnejšemu mestu za življenje.

Drevo in drevored leta

Drevesa v Ljubljani niso le okras, ampak pomembna mestna infrastruktura. Hladijo ulice, čistijo zrak, zadržujejo meteorno vodo in blažijo posledice vročinskih valov. Da Ljubljančani to dobro razumemo, dokazujeta tudi vsakoletna izbora drevesa in drevoreda leta.

Samo predstavljajte si

Napovedovanje prihodnosti se zdi neizbežno omejeno s sedanostjo in preteklostjo. Ustvarjeno pogojuje prihodnost. Pa vendar! Mestne skupnosti zmorejo in uresničujejo neverjetne vizije preobrazbe, **spreminjajo parkirišča v parke**, vračajo reke v njihove struge in avtomobilske ceste namenjajo pešcem in kolesarjem.

Predstavljam si, da se bo Ljubljana v prihodnosti posvetila sebi, da bo dala prednost notranjemu razvoju, se oprla na prebivalce, posebej na mlade in študente, ter izkoristila svojo strateško lego in naravne danosti za dolgoročno stabilen razvoj kakovosti bivanja in krepitev podnebne odpornosti.

Predstavljam si, da se bo mesto odzvalo na podnebne spremembe in potrebe prebivalcev in bo v sodelovanju z njimi in Univerzo v Ljubljani ter drugimi institucijami in civilnodružbenimi organizacijami znalo najti inovativne rešitve za probleme lokalnih skupnosti in sosesk ter posodabljanje mestnega tkiva in upravljanje mestnih zelenih površin in gozdov.

Predstavljam si, kako bo Mestna občina Ljubljana postopoma **odkupila mestne gozdove** in uveljavila visoke standarde načrtovanja in upravljanja vseh zelenih površin, dreves in gozdov v mestu ter podredila novogradnjo zagotavljanju dostopnosti javnih zelenih površin in pokritosti bivalnega okolja z drevesnimi krošnjami za vse.

Ljubljano vidim, kot
zdravo mesto in povezano
skupnost.

Vidim sodobne centre četrtnih skupnosti, ki skupaj s svojimi vrtovi delujejo kot živahni medgeneracijski skupnostni prostori, kulturne dvorane in vadišča, prostori druženja, počitka in hlajenja, učenja, medsebojne pomoči in skrbstva.

Znam si zamisliti sodelovanje prebivalcev v mestni parkovni fundaciji in njihov prispevek k spremljanju populacije ptic in zalivanja dreves, vzdrževanju gozdnih poti in čiščenju vodnih bregov. Verjamem, da lastniki nepremičnin razumejo, kako veliko vrednost imajo njihove žive meje in drevesa za druge prebivalce, ter tudi, da so jih pripravljene odgovorno vzdrževati ob podpori mestnih in javnih strokovnih služb.

V moji viziji prihodnosti imajo poseben položaj otroci, mladi in starejši, skupaj so po mojem najpomembnejši krojači mesta in merilo razvojne odgovornosti.

Najbolj potrebujejo ozelenjen in dostopen javni prostor v stavbah in na prostem, odvisni so od javnega prometa in dostopnosti javnih institucij, knjižnic, šol, zdravstvenih in kulturnih domov.

Predstavljam si, da lahko njihov glas okrepi Univerza. S svojim človeškim in nepremičninskim potencialom je tista, ki lahko poleg občine in drugih državnih institucij daleč najbolj širokopotezno povede mesto v brezogljicho prihodnost, ki bo gotovo manj odvisna od osebnega avtomobila in bolj samozadostna.

Predstavljam si, da lahko parkirana vozila enako, kot so izginila s Kongresnega trga in Trga Republike, **izginejo tudi s Kardeljeve ploščadi in iz okolice Biotehniške fakultete in živalskega vrta**, če le uredimo zanesljiv javni prevoz.

In predstavljam si, da bi to znali predlagati študentje in otroci, če bi jih povprašali, kako vidijo življenje v mestu v prihodnosti. ●

Dr. Maja Simoneti, vodja projektov in raziskovalka na IPOP, krajinska arhitektka in urbanistka

Valentina Smej Novak

Z vsakega okna tri drevesa

Nekega zimskega večera pred dobrim desetletjem, tihe februarске noči, ko je bila dežela ukleščena v led, se je zaslísal strašen pok. Drevo pred našim kuhinjskim oknom, japonska češnja, nema opazovalka našega življenja, ki je spremljala, kako so rasli otroci, kukala v naše lonce, prestrezala poletno sonce in oznanjala prihode pomladi, je podlegla žledu. Ko se drevesa zrušijo, zaječijo. Padec vsakega drevesa se zdi usoden. Toda tudi takrat so arboristi trezno pripomnili, da se gozdovi obnavljajo. Drevesa, čeprav so pogosto mogočnejša od stavb, so živa. Umirajo, zato ječijo, vendar tudi rastejo.

Človek se zmeraj počuti nekoliko krivega, ko vidi padajoče drevo, med katerega svetlimi in temnimi letnicami, razkritimi v rezu žage, se izmenjujejo zime in poletja, letnice, ki drsijo nazaj v čas pred našim rojstvom. Objokujemo drevesa, ki so padla. Toda tudi na mestu našega drevesa raste drugo, ki si počasi debeli deblo, pod nežno ljubje v obročaste letnice nalaga spomine mesta in bo nekoč, ko bodo za temi okni drugi ljudje, spet prestrezalo sonce novih pomladi in ga bo oklepal žled prihajajočih zim.

Drevesa so prisposode trajanja časa, povezanosti in trdnosti. Govorijo zgodbe. Med italijansko okupacijo Ljubljane je Akademski pevski zbor pod vodstvom Franca Šturma v Unionski dvorani izvedel svoj zadnji koncert. Ko je zapel Lipa Lipa zelenela je, je občinstvo vstalo in dvorana je bila preplavljena s čustvi. Pesem ni bila samo pesem o drevesu, temveč o obstanku, o vztrajanju, o pomladi, ki vedno znova pride. »Nova pomlad zelena nov bo cvet pognala.«

V mestu so drevesa sidrišča misli in vozli naših poti. Že nekdanj so pod lipo zeleno trobente in gosli in cimbale pele. Tudi danes v gostoti krošenj pogosto merimo mikavnost gostinskih miz pod njimi. Hkrati se drevesa vpisujejo v osebne zemljevide. Drevo pomeni vsakomur nekaj drugega. Na stezi na Rožnik je drevo, ki mu pravim drevo odrešitve. Ob jutranjem teku naznani počasen konec strmine, še eno drevo za njim pa dokončno pove, da se grič prevesi na drugo stran. Tam na pobočju nižje ima neka bukev posebej močne korenine; po njih plezajo malčki kakor po hrbtu kakšne zemljenosne želve. In tisti pisani javor na trati, ki park prvi obarva. Ali pa ginko pri Cankarju, kjer zmeraj koga srečaš.

Drevesa v mestu so majhni laboratoriji otiuma, tistega spokojnega brezdelja, v katerem človek ni usmerjen navzven, v delo in dosežke, ampak nazaj k sebi. Pod krošnjami se za trenutek razrahlja logika negotiuma, neprestanih opravkov in koristne storilnosti. Čas se upočasi, telo se ustavi, misel pa sme brez krivde bloditi. Ko pogledamo navzgor skozi krošnjo, svet ni več samo prostor funkcionalnih poti, ampak v igri odstiranja in zastiranja listi odčarajo svet, ki se zaveda minljivosti in koristnosti nekoristnega.

Kajti v vsej milini, ki jo vnašajo, so drevesa nujna: hladijo, čistijo in skrbijo za nas. Ta dejstva znanstveniki danes podpirajo z merljivimi številkami. Ali manj šteje, če jih generacije, ki skrbijo za drevesa, potrjujejo z zaznanimi občutki? Morda je zato misel, da bi z vsakega okna videli vsaj tri drevesa, manj utopična, kot se zdi. Gre za občutek, da med stavbami in cestami še vedno ostaja prostor za senco, veter in trenutek miru, ko človek na poti domov nehote obstane pod drevesom in se za hip vrne k sebi.

Na stezi na Rožnik je drevo, ki mu pravim drevo odrešitve.

Krožna plovna pot Ljubljana

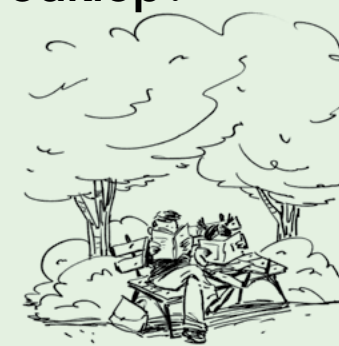
Z gradnjo splavnic za ladjice in vodnih stez za prehod vodnih organizmov ob zapornicah bo Ljubljana postala bolj povezana in dostopnejša. Obstoječa zapornica v Gruberjevem prekopu bo ukinjena, zgrajena pa nova vodna pregrada, ki bo od leta 2031 omogočila krožno plovo z električnimi in sončnimi ladjicami med Špico, starim mestnim jedrom in Gruberjevem prekopom. Del ureditve bodo tudi male hidroelektrarne za proizvodnjo obnovljive energije.

Ureditev nabrežja Ljubljane

Ljubljana ostaja eden najpomembnejših javnih prostorov mesta. Po uspešni prenovi osrednjih nabrežij in mostov se bo urejanje obvodnega prostora nadaljevalo dolvodno od mestnega središča, ob Ljubljani in Gruberjevem prekopu vse do Ljubljanskega barja. Nova nabrežja, peš in kolesarske povezave ter javni prostori ob vodi bodo reko še bolj približali prebivalcem, hkrati pa bodo prispevali k varovanju vodnega sistema, poplavni varnosti in ohranjanju naravnih habitatov. Posebno preobrazbo bo doživelo območje od Trnovskega pristanišča do cerkve sv. Mihaela na Barju, ki bo povezano tudi z vstopno točko za vstop v Krajinski park Barje.

Kako pa ti preživljaš svoj odklop?

Kot klop na klopi pod drevesom, na sprehodu čez katerega od mestnih gričev, ob vrišču malčkov na igralih, peš s psom na povodcu ali pa kar solo na poti domov. Odklop je občutek, ko se mesto umiri skupaj z nami.

Z vrsto novih parkovnih ureditev, zelenimi povezavami in prostori ob vodi vizija Supermesto ustvarja številne priložnosti za sprehode, počitek, igro in stik z naravo. Sredi mesta, a hkrati daleč stran od polne glave.

Parka Mesarica in Dolgi breg, parkovne ureditve na območju tovarne Union in Železniškega muzeja, park Kolinska, park Brdo in park Podutik so tudi pomemben odgovor na podnebne spremembe. Več zelenih površin pomeni manj vročine, več prostora za gibanje, otroško igro in biotsko raznovrstnost. V parkih prihodnosti bo prostor našlo še več mestnih vrtičkov, sadovnjakov in sistemov za zbiranje deževnice. Mesto bo tako postajalo še prijetnejše, bolj odporno in bolj samozadostno.

Vstopna točka v Krajinski park Ljubljansko barje

Ob parku Rakova jelša bo nastala nova vstopna točka v Krajinski park Ljubljansko barje z informacijskim centrom, učnimi potmi in predstavitevjo edinstvene flore in favne. Nova mreža peš in kolesarskih poti bo prebivalcem približala Barje ter ustvarila več možnosti za sprehode, kolesarjenje, opazovanje narave in aktivno preživljanje prostega časa. Krajinski park bo tako postal še dostopnejši prostor za raziskovanje, rekreacijo in stik z eno najdragocenejših naravnih krajin v Sloveniji.

Park Mesarica, Livada in Dolgi breg

Ob Ljubljani med Trnovskim pristanom, Špico in Barjem bo na obeh bregovih reke nastal nov parkovni prostor z otroškim igriščem, športnimi površinami, vrtički in prostori za oddih. Ureditev bo dopolnila prenova nabrežij ter nove peš in kolesarske povezave z brvmi čez Ljubljano, Mali graben in druge vodotoke. Ob obvoznici je predviden tudi mestni pristan za čolne in manjša plovila, celotno območje pa bo z zvezno peš in kolesarsko potjo povezano z novo vstopno točko v Krajinski park Ljubljansko barje.

Razširjen Botanični vrt

Ob Ljubljani se bo Botanični vrt razširil z novim parkom in mediteranskim rastlinjakom, ki bo omogočal ohranjanje redkih rastlinskih vrst ter nove možnosti za raziskovanje, izobraževanje in doživljanje narave skozi vse leto.

SUPERMESTO

Vizija mesta Ljubljana 2045

Zeleni klini

Revitalizacija petih zelenih klinov povezuje zelene površine v enoten sistem, ki mesto ohranja prepišno in hladnejše. Zelena infrastruktura je sestavni del vsakega novozgrajenega javnega objekta, obstoječi javni prostori pa so dodatno ozelenjeni z novimi drevesi.

Drevoredi in zeleni pasovi

Drevoredi in zeleni pasovi ob železniških progah postajajo linijski mestni parki, idealni za sprehode in kolesarske povezave med soseskami. Narava v urbanem okolju ni le estetski element, temveč je ključna infrastruktura, ki čisti zrak, hladi mesto in blaži vročinske valove.

Vodni krogotok

Ljubljanica, Sava in mestni potoki so povezani v zeleni vodni sistem, ki hladi mesto in krepi njegovo odpornost proti podnebnim spremembam. S celostnim upravljanjem voda, zbiranjem deževnice ter sonaravno zaščito pred poplavami in onesnaženjem izboljšujemo varnost in kakovost bivalnega okolja.

Mestni parki

Novi mestni parki preoblikujejo nekdanja industrijska in infrastrukturna območja v velike javne zelene površine za vsakdanjo rekreacijo in odklop v objemu narave. Pomembno vlogo pri zeleni nadgradnji mesta ima tudi Živalski vrt Ljubljana kot žarišče biodiverzitete zaščitene rastlinskih in živalskih vrst.

Pot spominov in tovarištva

Krajinski parki

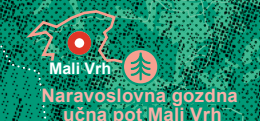
” Svoje korake lahko vsak dan štejem na PST.

Zato je moje mesto super.

Namesto remize LPP: park

Na območju servisne površine za avtobuse bo nastal eden večjih parkov v Ljubljani. Zelene površine z vodnimi elementi bodo omogočale številne oblike rekreacije in druge družabne dogodke, kar bo prispevalo k boljšemu zdravju in splošnemu počutju. Vodna površina v parku bo hkrati služila kot zbiralnik meteorne vode, kar bo zmanjšalo tveganje poplav.

7 Park Remiza

V naši soseski se vsak dan dogaja.

SUPERMESTO

»Ekipa soseska« vsako popoldne komaj čaka, da se ponovno loti urejanja korit, sajenja rastlin in drugih projektov, ki jih povezujejo.

Živahna četrtna središča

Supermesto gradi dostopna, kakovostna in raznolika bivalna okolja za vse generacije, v katerih so storitve, skupnost in zdravo okolje del vsakdanjega življenja. Do leta 2045 se bo mestni stanovanjski fond podvojil ter skupaj z novimi bivalnimi modeli zagotavljal dostopno in varno življenje. Razvoj bivalnih območij temelji na zgoščevanju in prenovi obstoječih območij ter uravnoteženem odnosu med grajenim in zelenim prostorom.

Živijo, sosed!

Ljubljana z razvojem lokalnih središč v posameznih četrtih ustvarja soseske prihodnosti. To bodo središča, v katerih bodo ključne storitve in družabno življenje blizu doma. Cilj so bolj odprto, raznoliko, a udobno povezano mesto, mirnejše soseske, več otrok na dvoriščih, manj vsakodnevnih voženj in bolj vključujoče skupnosti za vse generacije.

Nova stanovanjska naselja

Do leta 2045 bo v Ljubljani mogoče zgraditi 45.000 novih, večino tržnih stanovanj – zaradi večje ponudbe bo cena padla, s čimer bodo stanovanja občutno dostopnejša mladim posameznikom in družinam, da bodo v Ljubljani lažje kupili svoj lastni dom. Delež zelenih površin bomo kljub obsežni stanovanjski gradnji ne le ohranili, temveč celo povečali s 75 na 76 odstotkov. Podvojili bomo mestni stanovanjski fond, tržna najemna stanovanja pa ohranjali dostopna študentom in mladim družinam tudi z regulacijo kratkoročnega oddajanja. Varne, zelene in dostopne soseske bomo vzpostavljali z novimi bivalnimi modeli, kot so medgeneracijske skupnosti in skupnostna stanovanja za starejše.

Oaza soseske

Kaj je mesto drugega kot njegove soseske? In kaj vam najprej pride na misel, ko pomislite na Ljubljano? Vaši najljubši kotički in kraji, vaša soseska, morda vsakodnevna pot v službo?

Naša življenja se odvijajo okoli prostorov, ki oblikujejo naš vsakdan. Gre za prostore, s katerimi se poistovetimo, ki so malo tudi naši, prostore, na katere smo ponosni, prostore, kjer živimo zato, ker si tam želimo živeti, ne zato, ker moramo.

Preobrazba mesta zato pomeni predvsem prenavo njegovih sosesk. To urbanisti imenujemo lokalni in policentrični pristop razvoja. Ta krepi in povezuje obstoječa lokalna središča ter vsaki soseski daje živahno srce – prostor skupnostnega življenja. Miren in zelen prostor brez tranzitnega avtomobilskega prometa, kjer lahko uživamo življenje na prostem, organiziramo skupnostne dogodke in praznovanja, kjer se otroci lahko varno igrajo. Morda je to superblok, morda peščona, morda prostor pod krošnjami dreves ali z vodnimi elementi za igro in ohladitev v vročih poletnih dneh.

Kakovost življenja je predvsem vprašanje dolgoročnega načrtovanja

in skrbi za soseske. To dokazujejo mesta, ki že desetletja vlagajo v razvoj živih lokalnih središč. Tudi Atene, kjer sem otroštvo pogosto preživljala v prometnih zastojih, danes kljub veliki odvisnosti od avtomobilov ostajajo primer močnih in živahnih sosesk. Povsem drugačno izkušnjo ponuja Riad, kjer se družine do redkih javnih prostorov vozijo tudi po eno uro. Kako torej v kratkem času ustvariti mesta, v katerih je kakovostno življenje dostopno v vsaki soseski?

Preobrazbo sosesk v prostore za življenje je mogoče doseči predvsem skupaj. Leta dela na mestu dunajske podžupanje so me naučila, da potrebujemo oboje: jasne mestne strategije in dolgoročne načrte, povezane z aktivnim delovanjem lokalnih skupnosti. Peščem prijazne ulice, blaženje vročinskih valov, mreža zelenih javnih prostorov in principi »spužvastega mesta« zaživijo šele skozi konkretne lokalne projekte.

Dunaj že desetletja sistematično podpira skupnostne pobude in vključuje prebivalce v prenavo sosesk, s programom »Neighborhood Oasis« pa je po mestu nastalo že več kot tisoč novih skupnostnih prostorov.

Ljubljana in Dunaj sta danes že uspešna primera mest z visoko kakovostjo bivanja. Obe mesti širita peščone, vlagata v kolesarjenje, hojo, zelene površine, reko in kulturno infrastrukturo ter krepi lokalne skupnosti. To so mesta kratkih razdalj, živih ulic in zadovoljnih ljudi. Naslednji korak pa je, da ta občutek živosti in kakovosti doseže prav vsako sosesko.

Maria Vassilakou, izvršna direktorica podjetja Vassilakou Urban Consulting in podžupanja mesta Dunaj (2010–2019)

Klemen Košir

Super, mesto!

Leta 2045 bom dopolnil enasedemdeset let. Po vsej verjetnosti bom živel v bežigraski soseski za Ruskim carjem. Na robu parka med Mucherjevo ulico in Glinškovo ploščadjo ima naša tričlanska družina enoinpolsobno stanovanje v manjšem bloku. Če tega leta v njem ne bo bivala takrat skoraj štiridesetletna hčerka, si ga bova z veseljem delila skupaj z ženo.

Arhitekti poznajo naselje pod tehnično oznako BS7. Celostno ga je zasnovala ekipa pod vodstvom urbanista in arhitekta Vladimira Braca Mušiča konec šestdesetih let prejšnjega stoletja. Po uspešnem zagovoru magistrske naloge iz urbanega planiranja na Harvardu se je Mušič vrnil v Ljubljano in se z vso zagnanostjo predal načrtovanju soseske, ki mi še danes predstavlja vzoren primer pristopa k množičnemu bivanju v mestu.

Kakovostno zasnovano okolje sem dobil okusil že kot otrok – okoli manjših, večjih in velikih blokov se razprostirajo zelenice, ploščadi in parki, ki niso bili le dekorativni vmesni prostori, temveč pomembna prizorišča našega odraščanja. Tam smo se otroci po šoli zbirali, igrali in se učili samostojnosti. Promet je bil od teh površin premišljeno odmaknjen, poti med deli naselja pa pregledne in varne. Zato sem lahko že kot prvošolec brez spremstva hodil po soseski, še posebej smo se fantje na poti iz

šole radi ustavili v trgovini in si kupili kakšen priboljšek. Na hribčku ob glavni prometni žili sem se naučil smučati. Urbana legenda pravi, da je zgrajen na kupu zasutih gradbenih odpadkov naselja. Neizpodbitno pa je, da izboklina z zasajenimi smrekami na vrhu uspešno zadržuje hrup ceste. Tudi če odprem okno ali vrata balkona, se prometa ne sliši.

Potem so tu srečavanja – na ploščadi, kjer je na eni strani prehoda živilska trgovina in na drugi banka. Tudi lekarna ni daleč. Tu so še mesar, pekarna, vrtec, pošta in nogometno igrišče. Pa lokali – eden, dva, trije, po želji in potrebi. Toliko bi lahko naštel tudi okoliških zelenic in parkov, kjer sedeš na klopcu in pomeditiraš, s knjigo ali brez. In poklepetaš z mimoidočimi ali zgolj uživaš v otroškem vrvežu na igrišču. In ko se ti zahoče dobrobiti še bolj urbanega dela mesta, skočiš na avtobus ali kolo, tudi v letu 2045.

Moj pogled v prihodnost vsebuje odsev preteklosti. Mestu in meščanom želim več tovrstnih sosesk, kot je opisana BS7 – novih, prostornih, zasnovanih z občutkom, zelenih in z mislijo na skupno in skupnost. Takšna naselja Ljubljančani že imamo, zato ni razloga, da jih ne bi imeli še več. Če ne zaradi drugega zato, ker bova morda z ženo v prihodnosti potrebovala nov dom – midva ali pa hčerka. ●

Moj pogled v prihodnost vsebuje odsev preteklosti.

41

Mestna četrt Stanežiče

Na severozahodnem robu Ljubljane bo nastalo novo urbano območje s približno 7.000 stanovanji, šolo, vrtcem, športno in kulturno infrastrukturo ter kakovostnimi zelenimi in javnimi površinami. Zaradi bližine pomembnega prometnega vozlišča in povezave z gorenjsko železnico bo območje postalo ena najboljše dostopnih in z javnim prometom povezanih sosesk v mestu. Pomemben del razvoja bo tudi nova remiza LPP ob parkirišču P+R, ki bo četrt dodatno povežala z javnim prometnim omrežjem. Selitev obstoječe remize iz Šiške pa bo sprostila prostor za ureditev novega parka Remiza.

51

Center drsalnih športov Tivoli

Mala ledena dvorana Tivoli bo prinesla nov zagon zimskim športom v Ljubljani. Sodobna infrastruktura bo omogočala boljše pogoje za hokej, umetnostno drsanje, curling in rekreacijo skozi vse leto. Z več razpoložljivimi termini za šole in meščanke in meščane ter kakovostno uredjenim prostorom bo Tivoli še utrdil svoj status središča športa, druženja in aktivnega življenjskega sloga v mestu.

Soseske po meri ljudi

Ljubljana se spreminja. Ne le z velikimi gestami, temveč tudi z majhnimi premiki, ki ljudem vračajo prostor za življenje. Soseske po meri človeka niso projekt proti avtomobilom, so projekt za ljudi.

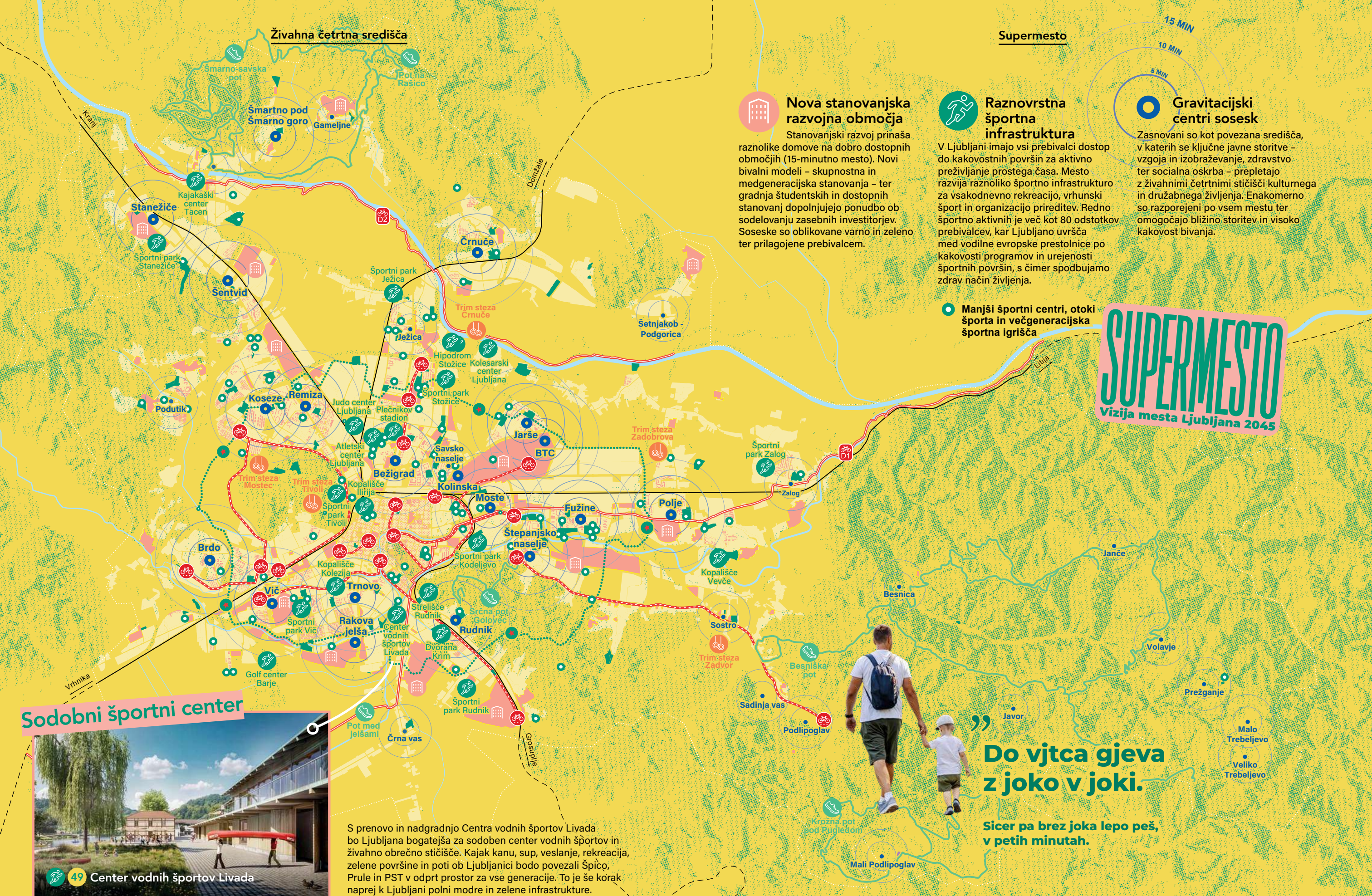
Po uspešni prenovi v Kosezah, kjer so stanovalci po omejitvi motornega prometa med bloki poročali o večji varnosti, urejenosti in prijetnejšem bivanju, se podobne spremembe v dogovoru z lokalnimi prebivalkami in prebivalci širijo tudi v druge ljubljanske soseske.

Vizija je preprosta: manj tranzitnega prometa med bloki, več prostora za srečavanje, igro, hojo in skupnost. Površine, ki jih danes pogosto zasedajo parkirani avtomobili, lahko postanejo zelene poti, otroška igrišča, kotički za počitek ali varne poti do šole.

Projekt temelji na Celostni prometni strategiji MOL 2025–2032, ki jo je soustvarjalo skoraj 5.000 ljudi. Podatki kažejo, da kar 71 odstotkov prebivalcev podpira omejevanje motornega prometa v stanovanjskih soseskah. Ljubljana namreč že danes dokazuje, da je mogoče živeti bolj trajnostno – več kot 60 odstotkov poti po mestu opravimo peš, s kolesom ali javnim prevozom.

Spremembe niso vedno lahke. V Štepanjskem naselju se je razprava zaradi urejanja parkirnih mest hitro razgrela, čeprav projekt uresničuje veliko širšo idejo, željo po izboljšavi kakovosti bivanja: prometno varnost, urejen javni prostor, manj hrupa, več zelenja in bolj vključujočo, bolj povezano skupnost.

Soseske po meri človeka niso prihodnost nekega oddaljenega mesta. Nastajajo tukaj in zdaj, med našimi bloki, ulicami in vsakodnevnimi potmi. Cilj ni omejevati življenje v mestu, ampak ga izboljšati. Za mlade. Za starejše. Za sosede. Za vse, ki si želijo Ljubljano, v kateri je prostor namenjen ljudem. ●

Supermesto

Nova stanovanjska razvojna območja

Stanovanjski razvoj prinaša raznolike domove na dobro dostopnih območjih (15-minutno mesto). Novi bivalni modeli – skupnostna in medgeneracijska stanovanja – ter gradnja študentskih in dostopnih stanovanj dopolnjujejo ponudbo ob sodelovanju zasebnih investitorjev. Soseske so oblikovane varno in zeleno ter prilagojene prebivalcem.

Raznovrstna športna infrastruktura

V Ljubljani imajo vsi prebivalci dostop do kakovostnih površin za aktivno preživljanje prostega časa. Mesto razvija raznoliko športno infrastrukturo za vsakodnevno rekreacijo, vrhunski šport in organizacijo prireditev. Redno športno aktivnih je več kot 80 odstotkov prebivalcev, kar Ljubljano uvršča med vodilne evropske prestolnice po kakovosti programov in urejenosti športnih površin, s čimer spodbujamo zdrav način življenja.

Gravitacijski centri sosesk

Zasnovani so kot povezana središča, v katerih se ključne javne storitve – vzgoja in izobraževanje, zdravstvo ter socialna oskrba – prepletajo z živahnimi četrtimi stičišči kulturnega in družabnega življenja. Enakomerno so razporejeni po vsem mestu ter omogočajo bližino storitev in visoko kakovost bivanja.

Manjši športni centri, otoki športa in večgeneracijska športna igrišča

SUPERMESTO
Vizija mesta Ljubljana 2045

Sodobni športni center

S prenovo in nadgradnjo Centra vodnih športov Livada bo Ljubljana bogatejša za sodoben center vodnih športov in živahno obrečno stičišče. Kajak kanu, sup, veslanje, rekreacija, zelene površine in poti ob Ljubljanici bodo povezali Špičo, Prule in PST v odprt prostor za vse generacije. To je še korak naprej k Ljubljani polni modre in zelene infrastrukture.

49 Center vodnih športov Livada

Do vjtca gjeva z joko v joki.

Sicer pa brez joka lepo peš, v petih minutah.

Prikazi na karti so namenjeni lažjemu razumevanju razvojnih usmeritev. Mestne občine Ljubljana in ne predstavljajo dokončnega načrta.

SUPERMESTO

Kultura je ključna razvojna sila mesta.

Kultura in tehnologija se srečata na stopnišču Plečnikovega Baragovega semenišča, ki se bo s celovito prenovo in dozidavo razvilo v živahno kulturno središče.

Moč znanja, kulture in sodelovanja

Ljubljana je mesto znanja, ustvarjalnosti in kulture, v katerem se izobraževanje, raziskovalno delo in umetnost prepletajo z razvojem gospodarstva. S kakovostnim izobraževalnim sistemom, močnimi raziskovalnimi institucijami in podporo kulturnemu sektorju kot generatorju družbenega razvoja gradimo odprto in vključujoče okolje.

Supermesto

Ljubljana na običajen četrtek v srednje lepem vremenu

V Ljubljani je prijetno živeti in težko rečemo, da je kakovost življenja nizka. Za meščane je pomembna predvsem kakovost vsakdanjega življenja. Če je bilo zadnje desetletje ali dve več poudarka na oživljanju mestnega jedra, sta lahko fokus naslednjih dveh desetletij predvsem kultura in kakovost vsakdanjega življenja. Ta se od oživljanja mestnega jedra razlikuje po tem, da vsebuje nekoliko manj spektakla in vsebin, ki pritegnejo obiskovalce, ter nekoliko več vsebin, ki jih meščani potrebujejo in/ali v njih uživajo na običajen četrtek v srednje lepem vremenu.

Ljudje raje bivamo v soseskah, kjer imamo znance in prijatelje. Skupnost

Večina izumov ali novih umetniških trendov se začne prav v mestih.

naredi vsakdanje življenje prijetno, boljše in varnejše. Hkrati so mesta, v katerih se ljudje poznajo vsaj na videz, varnejša, saj ljudje bolj pazijo drug na drugega.

Za oblikovanje skupnosti pa je potreben prostor, v katerem se skupnost lahko srečuje. Skupnostni prostori: predvsem trgi, parki, igrišča, knjižnice, dnevni centri, šole, kulturni domovi in druge ustanove, ki jih obiskujemo na običajne četrte, so zato nujni. Še posebej, ko jih kot skupnost soustvarjamo in s tem v mesto vnašamo raznolikost.

Prostori, ki povezujejo ljudi, povezujejo in nadgrajujejo tudi ideje. Večina izumov ali novih umetniških trendov se začne prav v mestih. Ključno je, da se na majhnem prostoru srečajo raznolike skupnosti in različne ideje. Prav to srečevanje različnih posameznikov, skupnosti in idej v mestih je eden bistvenih dejavnikov razvoja znanosti, kulture in gospodarstva.

In prav takšni prostori, ki jim lahko rečemo tudi socialna infrastruktura, morajo biti v središču vizij sodobnih mest. Ta pa ni pomembna le za prijetno vsakdanje življenje in razvoj, ampak tudi za v zadnjem času oslabeledo demokracijo.

Dr. Aidan Cerar,
vodja projektov na IPOP, sociolog

Kultura ni strošek, ampak investicija.

Kot župan Zoran Jankovič rad poudari, **kultura spreminja filozofijo življenja.** Od Cukrarne do Roga, od dobro založenih knjižnic v vsaki soseski do mednarodnih festivalov ... Ljubljana ustvarja prostor, kjer umetnost povezuje ljudi, krepi skupnost ter daje mestu močno identiteto in prepoznaven utrip.

83

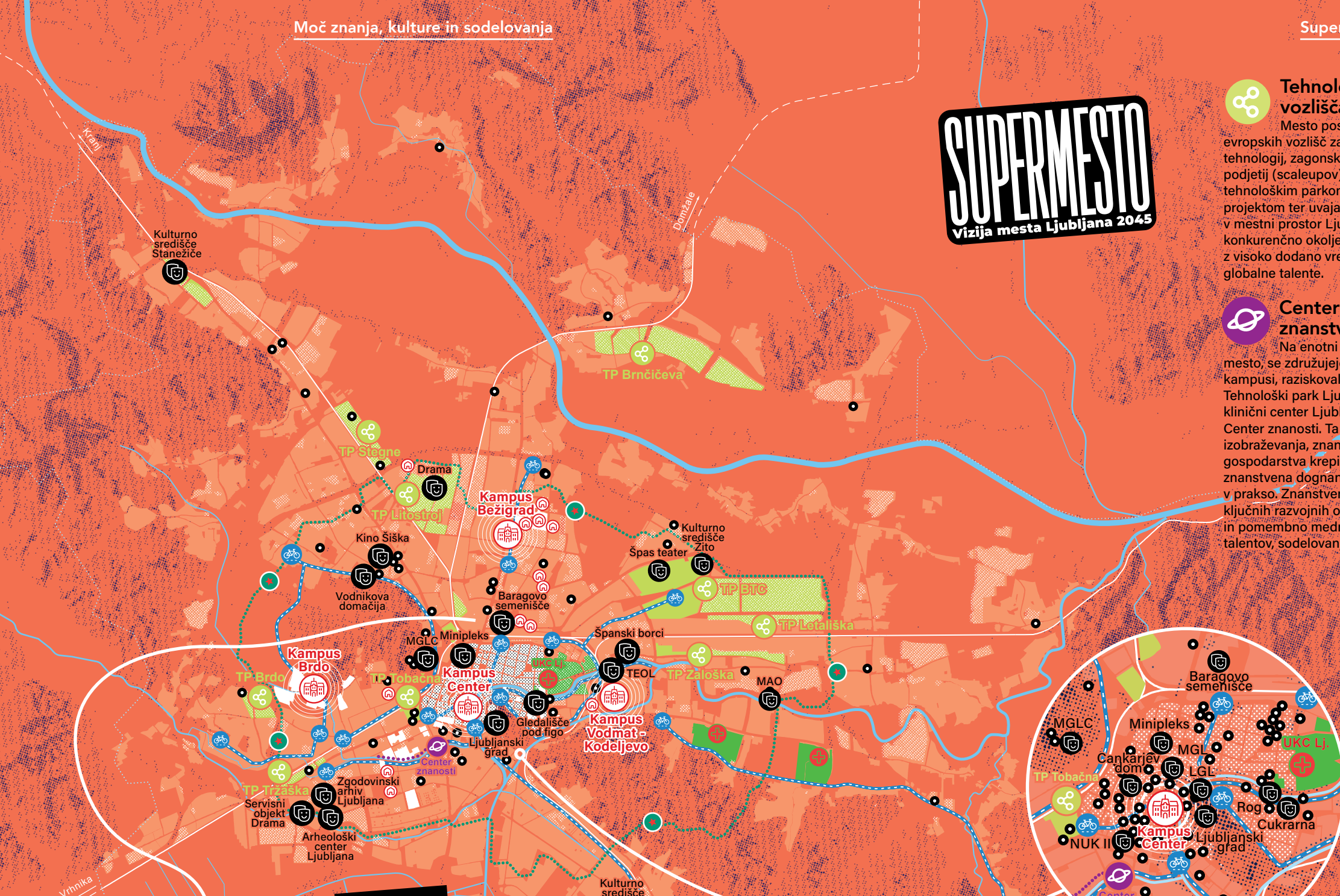
Minipleks mestni kino

Kino, kino, kino! V podhodu Ajdovščina, ki že od davnega leta 1976 povezuje Metalko in Park slovenske reformacije, bo zrased mestni kino s petimi dvoranami. Razširil bo program Kinodvora in s kakovostnimi filmi, festivali ter drugimi programi za filmsko vzgojo (še posebej za mlade) oživil središče mesta. Podhod bomo ponovno oživili, postal bo prostor srečevanja, ustvarjalnosti in sodobne filmske kulture.

SUPERMESTO

Vizija mesta Ljubljana 2045

Tehnološka razvojna vozlišča

Mesto postaja eno ključnih evropskih vozlišč za razvoj naprednih tehnologij, zagonskih in hitrorastočih podjetij (scaleupov). S podporo tehnološkimi parkom in pilotnim projektom ter uvajanjem inovacij v mestni prostor Ljubljana ustvarja konkurenčno okolje za podjetja z visoko dodano vrednostjo in privablja globalne talente.

Center znanosti in znanstvena os

Na enotni osi, ki teče skozi mesto, se združujejo univerzitetni kampusi, raziskovalni inštituti, Tehnološki park Ljubljana, Univerzitetni klinični center Ljubljana in novi Center znanosti. Ta enotni prostor izobraževanja, znanosti, medicine in gospodarstva krepi možnosti za nova znanstvena dognanja ter prenos znanja v prakso. Znanstvena os postaja eno ključnih razvojnih območij Ljubljane in pomembno mednarodno središče talentov, sodelovanja in novih odkritij.

Dostopna in živa kultura v vseh delih mesta

Kultura v Ljubljani ni le sektor, temveč je ključna razvojna sila mesta. Je sporočilo preteklosti, ogledalo sedanjosti in vložek v prihodnost. Z vlaganji v kulturno infrastrukturo, podporo javnim zavodom in nevladnim organizacijam ter razvojem kulturnih središč po soseskah mesto krepi lokalno identiteto in ustvarjalni potencial skupnosti.

Mestne knjižnice in prostori kulturne dejavnosti

Akademski mreža mesta

Univerzitetni kampusi in razvojna središča povezujejo izobraževanje, raziskave, kulturo in gospodarstvo v celovit mestni razvojni sistem. S ponujanjem vrhunskih možnosti za učenje, raziskovalno delo, ustvarjanje in študentsko življenje krepijo razvoj panog z visoko dodano vrednostjo ter odpirajo prostor za aktivno vključevanje mladih v razvoj mesta.

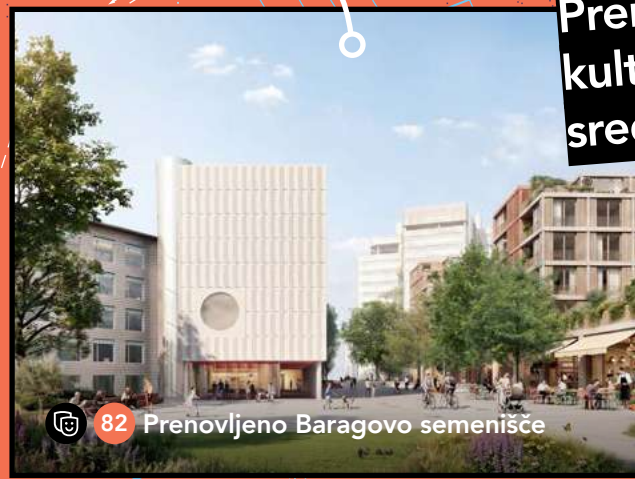
Študentski dom

Vodilne zdravstvene in znanstvene institucije

Ljubljana krepi razvoj medicinske znanosti in zdravstvene oskrbe z zagotavljanjem pogojev za delovanje ključnih ustanov, na čelu z Univerzitetnim kliničnim centrom Ljubljana. Povezovanje zdravstvenih, raziskovalnih in izobraževalnih institucij ustvarja napredno okolje za kakovostno oskrbo ter razvoj medicinske znanosti.

Prenova kulturnega središča

Eno pomembnejših del Jožeta Plečnika bo celovito prenovljeno in dozidano v delu, ki nikoli ni bil dokončan. Prenova bo Slovenskemu mladinskemu gledališču in Pionirskemu domu omogočila sodobnejše pogoje za kulturne in izobraževalne programe, nove prostore pa bodo dobile tudi nevladne organizacije. Investicija neposredno pomeni tudi podporo raznovrstni, še razvijajoči se in netržni umetniško-kulturni dejavnosti ter njeno povezovanje z uveljavljenimi ustvarjalci. Celotno območje ob Gospodarskem razstavišču se bo razvilo v živahno kulturno središče z gledališčem, ustvarjalnimi programi, javnimi prostori, stanovanji in parkom.

82 Prenovljeno Baragovo semenišče

Mi plešemo!

Nekdanja tovarna kemičnih izdelkov TEOL bo postala TELO, tovarna sodobnega plesa. Skupaj s Španskimi borci bo zaživela prava sodobna plesna četrt.

SUPERMESTO

**Ko kosim dvorišče,
skrbim za naše mesto.**

Dedek in vnuk kosita zelenico v eni izmed vrtničarjem prijaznih bežigraskih sosesk. Babica ju opazuje in komentira.

Samooskrbni prehranski sistemi

Ljubljana krepi prehransko samooskrbo in urbano kmetijstvo kot temelj odpornega in trajnostnega prehranskega sistema mesta. Z razvojem lokalne pridelave in oskrbe zmanjšujemo odvisnost od zunanjih sistemov, povečujemo odpornost proti kriznim razmeram ter blažimo tveganje, da bi prišlo do pomanjkanja hrane.

Supermesto

Od vrtničkov do sistemske zrelosti

Urbani prehranski sistemi zajemajo celoten tok preskrbe s hrano v mestih. Od kmetijske pridelave prek živilskih podjetij, distribucije, trgovine in tržnic do porabe v domačem gospodinjstvu, javnih kuhinjah in restavracijah. Gre za kompleksen splet dejavnosti in akterjev, v katerem je romantika zgolj na površju, prevladuje pa neizprosna ekonomska in tehnološka realnost. Brez lojalnega kupca lokalni kmetje in živilska podjetja ne preživijo, brez kakovostne in cenovno konkurenčne ponudbe pa kupci ne bodo posegali po lokalni hrani.

Kaj naj bi bil na področju prehranskega sistema razvojni cilj Vizije Supermesto? V temelju gre za zagotavljanje pogojev za dostop do kakovostne in dosegljive hrane za vse kategorije urbanih prebivalcev.

Ljubljana ima za to razvojno pot izjemno izhodišče. Po obsegu organiziranega vrtničarstva sodi med najuspešnejše evropske prestolnice. Okoli 10.000 prebivalcev različnih starosti in socialnih slojev se aktivno ukvarja s pridelavo na vrtu. Prav tako pomembna je izkušnja

Sistem pridelave hrane je nenehen boj vseh vpletenih deležnikov – od vremenskih tveganj na njivi do cenovnih pritiskov na polici.

pridelave, ki oblikuje bolj ozaveščenega posameznika in racionalnega kupca, manj dovzetnega za ceneno uvoženo hrano, ki je namenoma zasnovana za najnižjo ceno na polici.

Toda uspešno vrtničkarstvo v našem mestu je izhodišče in spodbuda, ne cilj sam po sebi. Potrebna je natančno umerjena intervencija lokalne oblasti. Prva in naravna priložnost so javne šole in vrtci, največji institucionalni kupci hrane v mestu. Njihovo predvidljivo povpraševanje lahko deluje kot neposredni signal lokalnim kmetijam in živilskim podjetjem. Javno naročanje se tako nadgradi v instrument krepitve lokalnega prehranskega sistema.

Ob tem sta vredna pozornosti še dva napredna razvojna koncepta. Prvi je sistemsko uvajanje

krožnega biogospodarstva, saj so organski stranski tokovi iz menz, tržnic, kmetij in gospodinjstev dragocena surovina. Drugi je interpretacijski center za sodobne tehnologije pridelave hrane in krožnih procesov – stičišče med šolami, univerzo, znanstvenimi inštituti in gospodarstvom. Tak center bi bil eden prvih tovrstnih v Evropi.

Ljubljana torej ima sestavine sodobnega urbanega prehranskega sistema in Vizija mesta Ljubljana 2045 jim lahko da lokacijo in sodobno vlogo. Prav tako ima MOL tradicijo urbanih inovacij, ki Ljubljano uvršča med evropsko prepoznavne prestolnice. Naj je urbani prehranski sistem naslednje poglavje te zgodbe in priložnost, da Ljubljana tudi na tem področju postavi evropski standard. ●

Izr. prof. dr. Aleš Kuhar,
prodekan za razvoj, kakovost in prenos znanj, Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta

Tržnice zvezde in zvezde tržnice

Od Most do Bežigrada, Kosez in novih lokalnih tržnic po vseh četrtih skupnostih se uveljavljajo kratke dobavne verige, povečuje pa se tudi delež lokalnih živil v vrtcih in osnovnih šolah. S prenovo osrednje ljubljanske tržnice z Mahrovo hišo, razvojem tržnic Moste in Barje ter tržnice v sklopu parka Remiza nastajajo sodobna in dostopna središča lokalne oskrbe za prihodnje generacije. S takšnim razvojem spodbujamo ohranjanje mestnih kmetijskih zemljišč, širjenje vrtničarskih območij ter varovanje sveže in kakovostne pitne vode, ki ostaja javna, dostopna vsem in ena ključnih vrednot Ljubljane.

69

Vrtnički in sadno drevje v parku Brdo

Park Brdo je dober primer, kako lahko nove parkovne površine postanejo tudi prostori lokalne prehranske samooskrbe in bolj trajnostnega življenja v mestu. Poleg rekreacije in druženja se v park umeščajo vrtnički, skupnostni vrtovi in sadovnjaki, ki prebivalcem omogočajo stik s pridelavo hrane ter krepijo povezavo med mestom in naravo. V Mestni občini Ljubljana že danes spodbujamo samooskrbo s skoraj 1.100 vrtnički, podoben pristop pa se vključuje tudi v nove soseske, kjer zelene površine poleg prostega časa omogočajo tudi lokalno pridelavo hrane.

Tržnice so središča lokalne oskrbe

Prenova obstoječih in vzpostavljanje novih tržnic povečujeta dostopnost lokalno pridelane hrane ter povezujeta mesto z zaledjem. Razvoj kratkih dobavnih verig zmanjšuje ogljični odtis in podpira lokalno gospodarstvo.

Lokalno vrtničkarstvo in razvejano mestno kmetijstvo

Z obstoječimi in novimi vrtničkarskimi območji prebivalcem omogočamo lastno pridelavo hrane ter povežemo samooskrbo in kakovost bivanja. Urbano kmetijstvo postaja pomemben del trajnostnega mesta.

Urbano čebelarstvo

Ljubljana razvija urbano čebelarstvo kot pomemben del prehranskega sistema in ohranjanja biodiverzitete. Čebelja pot povezuje ključne točke urbanega čebelarjenja ter prispeva k ozaveščanju, opravevanju, lokalni pridelavi hrane in večji odpornosti ekosistemov.

Središča zgoščene kmetijske pridelave

Javni pitniki

Trajno rezervirana kmetijska zemljišča

Kmetijska zemljišča na različnih mestnih območjih se dolgoročno ohranjajo in varujejo kot razvejan prostorski rezervat za pridelavo hrane. Z njihovo razpršeno razporeditvijo krepijo odpornost sistema ter omogočamo trajnostno kmetijstvo in prehransko samooskrbo mesta tudi v prihodnosti.

Potencialna zemljišča za samooskrbo

Obstoječi in novi parki, soseske ter druge zelene mestne površine postajajo tudi prostori lokalne samooskrbe. Skupnostni vrtnički, javni sadovnjaki, medonosne zasaditve in druge oblike urbane pridelave povezujejo rekreacijo, biodiverzitetu in lokalno oskrbo s sezonsko hrano.

Paradižnik za v solato utrgam kar pred blokom.

To je super, ker otroci tako vidijo, od kod prihaja hrana.

Tržnica je srce četrti

Prenovljena Tržnica Moste bo postala sodobno srce četrti, prostor srečevanja, druženja in kakovostnega bivanja. S sodobnejšo tržnico, umikom avtomobilov v podzemno garažo ter urejenimi parkovnimi površinami z otroškimi igrišči in prostori za dogodke bo celotno območje postalo prijetna dnevna točka srečevanja za vse lokalne prebivalce. Moste pa bodo s tem dobile nov živahen center skupnosti.

SUPERMESTO
Vizija mesta Ljubljana 2045

SUPERMESTO

Kaj, če bi vsak odpadek nosil vaše ime?

Po izrazih na obrazih ekipe JP VOKA SNAGA sodeč je bilo čiščenje smetnjakov na Einspielerjevi uspešno. Razliko v nenadni svežini so opazili vsi mimoideči.

Samozadostna in odporna infrastruktura

Pod mestno površino delujejo ključni infrastrukturni sistemi, ki omogočajo vsakdanje življenje. Do leta 2045 se bo na mestni kanalizacijski sistem priključilo 99 odstotkov prebivalcev, najmanj 90 odstotkov pa se jih bo oskrbovalo z daljinsko energijo, ki bo skoraj v celoti temeljila na obnovljivih virih ter mestu zagotavljala večjo odpornost proti podnebnim in energetskim krizam.

Okolju prijazni toplota in elektrika

Ljubljana odločno stopa proti bolj zeleni prihodnosti. Nova plinsko-parna enota v Mostah in projekt TEO (Toplota in Električna iz Odpadkov) bosta gospodinjstvom zagotavljala zanesljivo in okolju prijaznejšo toploto ter elektriko, hkrati pa zmanjšala porabo premoga za kar 80 odstotkov. Mesto s tem utrjuje vizijo trajnostnega razvoja, čistejšega zraka in bolj kakovostnega življenja za vse generacije.

Čisto zate

V mestu z zeleno dušo poteka projekt Čisto zate, ki je kratko ime za projekt »Odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju vodonosnika Ljubljanskega polja«. Kratko ali dolgo ime, kakor vam ljubo, zares pomembno je, da bo z novim kanalizacijskim omrežjem kmalu več kot 22.500 prebivalcev dobilo urejeno odvajanje in čiščenje odpadnih voda, hkrati pa bo bolj zaščitena tudi pitna voda. Kakovost bivanja prebivalcev v Mestni občini Ljubljana ter v občinah Medvode in Vodice bo tako izdatno izboljšana.

Kako diši naše mesto?

Kaj, če bi kakovost mesta merili po tem, kako diši? Po svežem zraku po nevihti. Po sezonski ponudbi na lokalni tržnici. Po prebranih knjigah in iskrivih idejah v mestnih prostorih srečevanj. Pa po občutku, da mesto deluje tudi takrat, ko njegovih sistemov ne zaznavamo.

Kompleksnost urbanega utripa je ujeta v infrastrukturo, ki si jo največkrat predstavljamo kot cevi, kable, zapletene spoje, pa železo, beton ... Mestni organizem živi svoje življenje in kot uporabniki se običajno ne sprašujemo, kako deluje, dokler kaj ne odpove. Ko zmanjka elektrike, ko gretje zataji, ko pri smetnjakih neprijetno zasmrdi. Takšni trenutki nas opomnijo, kako ranljive so lahko strukture in kako se nekaj, kar jemljemo za samoumevno, lahko hitro spremeni.

V svetu, v katerem približno četrtna prebivalstva še vedno nima zanesljivega dostopa do pitne vode, je možnost, da doma preprosto odpremo pipo in brez skrbi natočimo kozarec vode,

izjemen privilegij. V Ljubljani je to naša »normalnost«.

Prihodnost mest zagotovo ne bo odvisna samo od velikih infrastrukturnih projektov. Odvisna bo tudi od naših vsakodnevnih navad, našega življenjskega sloga. Podatki kažejo, da je približno 72 odstotkov emisij toplogrednih plinov povezanih z našim življenjskim slogom: načinom bivanja, mobilnosti, prehrane in potrošnje.

Se kdaj napotite v center ponovne uporabe? Kar tako, da si ogledate pisano ponudbo, se sprehodite med predmeti, polnimi zgodb, morda prinesete v prodajo še kaj svojega, česar ne uporabljate več, pa bi koga drugega lahko osrečilo? Želela bi si, da bi se tovrstni centri z obrobnih lokacij preselili v mestno središče in s svojo ponudbo »vtihotapili« v lepo oblikovane, zapeljive in seveda prijetno dišeče kotičke srečevanj in nakupovanj. Da bi postali del trajnostne kulture bivanja. Da bi v njih imeli priložnost

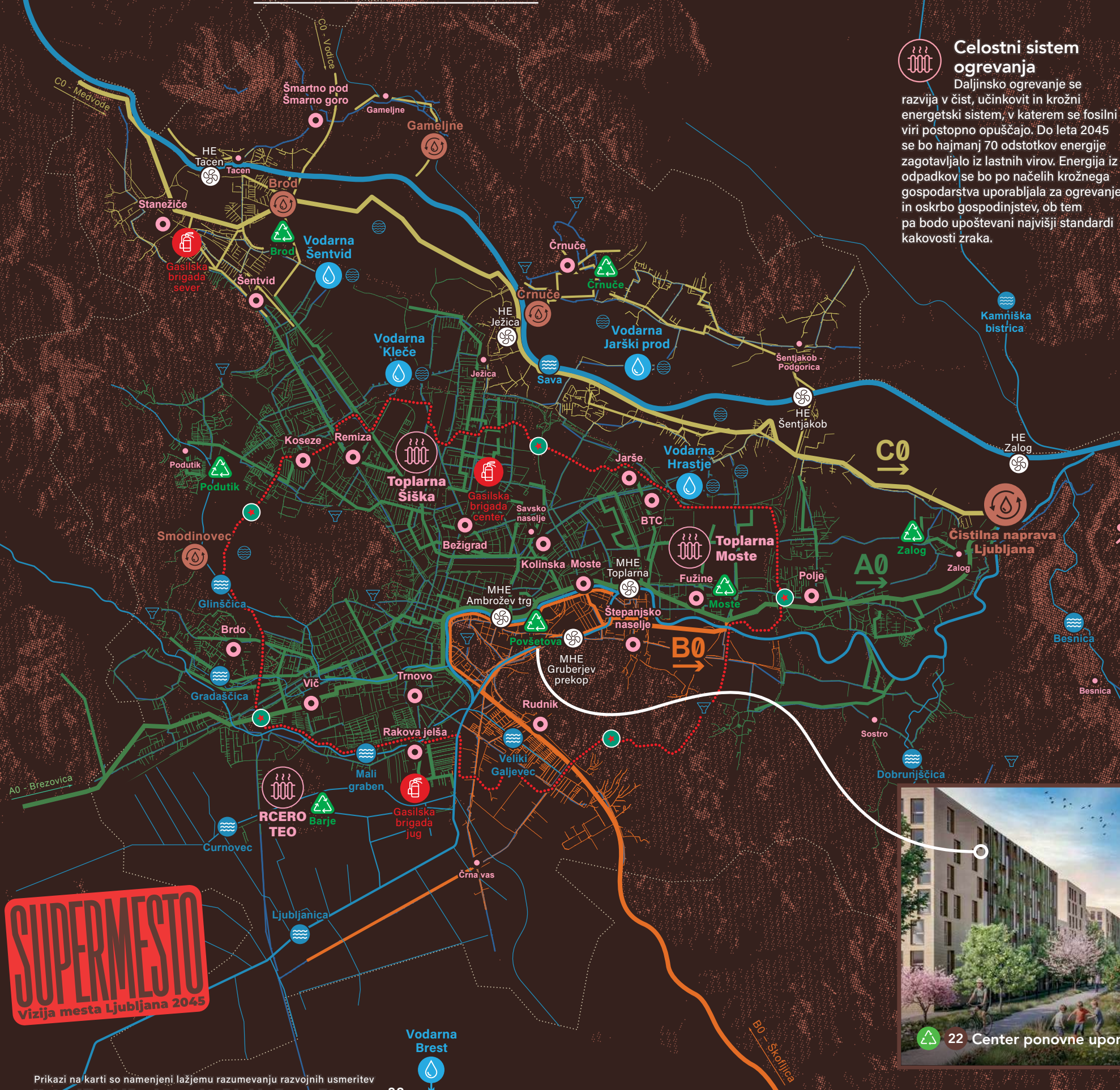
spoznavati tudi tiste mojstre in mojstrice, ki znajo predmete oživiti, popraviti, osvežiti, jim dati drugo priložnost. Ljudje se radi vračamo tja, kjer se dobro počutimo in kjer nam je skupaj lepo.

Mestni organizem živi svoje življenje in kot uporabniki se običajno ne sprašujemo, kako deluje, dokler kaj ne odpove.

Več ko je prostorov prijetnega počutja, močnejši ko je občutek sočutne skupnosti, večji je potencial mesta, da živi in preživi. Da si zagotovi prihodnost zato, ker ima ljudi, ki si v mestu ne želimo le bivati, ampak izpolnjujoče živeti in ustvarjati.●

Mag. Ladeja Godina Košir, ustanoviteljica in izvršna direktorica Circular Changea, predsedujoča Evropski platformi za krožno gospodarstvo (ECESP)

Samozadostna in odporna infrastruktura

SUPERMESTO
Vizija mesta Ljubljana 2045

Prikazi na karti so namenjeni lažjemu razumevanju razvojnih usmeritev Mestne občine Ljubljana in ne predstavljajo dokončnega načrta.

Supermesto

Celostni sistem ogrevanja
Daljinsko ogrevanje se razvija v čist, učinkovit in krožni energetski sistem, v katerem se fosilni viri postopno opuščajo. Do leta 2045 se bo najmanj 70 odstotkov energije zagotavljalo iz lastnih virov. Energija iz odpadkov se bo po načelih krožnega gospodarstva uporabljala za ogrevanje in oskrbo gospodinjstev, ob tem pa bodo upoštevani najvišji standardi kakovosti zraka.

Čisti vodni krog
Mesto povezuje sodoben in celovit kanalizacijski sistem, organiziran v treh enakovrednih vejah (A0, B0, C0), vezanih na porečja obstoječih vodotokov. Odpadne vode se zbirajo, odvajajo in čistijo na sodobnih čistilnih napravah, nato pa se očiščene varno vračajo v naravni vodni krog. S tem se zagotavljata učinkovito delovanje sistema ter varovanje rek, podtalnice in vodnih virov mesta.

Energija vodotokov
Hydroenergetski potencial reke Save in Ljubljanice predstavlja pomemben del prehoda v energetsko bolj samozadostno prihodnost. S tem povečujemo delež obnovljivih virov energije in krepimo odpornost energetskih sistemov. Z izgradnjo prehodov za vodne organizme – ribjih stez hkrati zagotavljamo tudi varovanje vodnega okolja in ohranjanje naravnih habitatov.

Stabilna oskrba s pitno vodo
Ljubljana se oskrbuje z visokokakovostno pitno vodo iz neposrednega zaledja – vodonosnikov Ljubljanskega polja in Barja. S sistemom vodarn, glavnih vodov in vodohranov se zagotavljajo zanesljiv prenos vode, stalen tlak ter varna in enakomerna oskrba vseh delov mesta. Vodohrani delujejo tudi kot ključna rezerva, kadar so potrebe povečane ali so izredne razmere.

Vodno zajetje
Vodohran
Centri ponovne uporabe
Centri ponovne uporabe so ključne točke krožnega gospodarstva, saj lahko prebivalci tam oddajajo še uporabne predmete, da se lahko ponovno uporabijo. Pohištvo, oprema za dom, tekstil, športni pripomočki, knjige in drugi izdelki se tako vračajo v obtoč, s čimer mesto zmanjšuje količino odpadkov in spodbuja odgovorno ravnanje z viri.

Grejemo se na odpadke.

Projekt TEO – Toplota in Električna iz Odpadkov prinaša sodobno rešitev za odpadke, ki jih ni več mogoče reciklirati: namesto da vsako leto okoli 8.600 tovornjakov teh odpadkov vozimo v tujino, kjer se z njimi grejejo drugi, jih bomo doma pretvorili v toploto in elektriko za več kot 20.000 gospodinjstev.

Centri ponovne uporabe

V Ljubljani krepimo mrežo Centrov ponovne uporabe, kjer bodo pohištvo, oblačila, aparati in druge še uporabne stvari dobili novo priložnost. Predmeti bodo obnovljeni, popravljeni in na voljo po dostopnih cenah. Del centrov bodo tudi popravilnice, ki bodo spodbujale kulturo popraviljanja namesto odmetavanja. Prenovo centra načrtujemo tudi v bližini mestnega središča, v novi stanovanjski soseski Povšetova.

22 Center ponovne uporabe Povšetova

Slovenska cesta je napoved prihodnosti Ljubljane – prihodnosti, v kateri imajo javni prevoz, pešci in kolesarji prednost pred avtomobili.

Kratke razdalje vsakdanjih poti

Mobilnost se iz sistema, prilagojenega avtomobilom, razvija v sistem, ki ustreza vsakdanjim potrebam ljudi. Kolesarjenje, javni promet in hoja postajajo enakovredne in povezane izbire. Mobilnostne identitete Ljubljane ne opredeljuje več obvoznica, temveč zeleni obroč – Pot spominov in tovarištva – kot skupni prostor, namenjen gibanju in povezovanju.

Kolesarske ulice in razvejana kolesarska mreža

V načrtu je vzpostavitev mreže kolesarskih ulic z umirjenim prometom in omejitvijo hitrosti na 30 kilometrov na uro, ki bodo prednost namenjale kolesarjem in drugim nemotoriziranim uporabnikom. Prenova prometnih odsekov sledi sodobnim smernicam urejanja javnega prostora ter ustvarja varnejše, tišje in prijetnejše soseske z manj hrupa, čistejšim zrakom in udobnejšim vsakdanjim življenjem.

»Ride 'n walk« na ljubljanske griče

Pohod se bo lahko začel že na domači avtobusni postaji. Z vzpostavitvijo novih P + R vozlišč pod Šmarno goro in na Rudniku bo omogočen enostaven dostop z javnim prevozom do izhodišč za pohodniške poti, od koder bo mogoče peš nadaljevati proti Šmarni gori, Mazovniku in drugim priljubljenim destinacijam. Pravi ride 'n walk – manj vožnje, več hoje in časa za naravo.

Ulice so naše

Čisto predolgo smo naša mesta načrtovali tako, da smo v ospredje postavljali potrebe vozil, ne pa življenja ljudi. Danes asfalt pokriva več kot polovico ulic v mnogih mestih, medtem ko je prostor za druženje, igro, zelenje ali počitek potisnjen v ozadje. Naša odvisnost od avtomobilov ni le tehnološko neučinkovita – za prevoz ljudi, ki tehtajo le malo več kot 80 kilogramov, uporabljamo stroje, težke več kot toni – ampak prinaša tudi ogromne socialne, okoljske in zdravstvene stroške.

Zrak, ki ga dihamo v mestih, pogosto presega varnostne meje, ki jih je določila Svetovna zdravstvena organizacija, kar vsako leto povzroča tisoče prezgodnjih smrti, na stotine primerov astme pri otrocih ter bolezni dihal, srca in ožilja. Poleg tega je onesnaževanje s hrupom kroničen, a pogosto spregledan problem, ki neposredno vpliva na duševno zdravje, stres, motnje spanja in splošno kakovost življenja. Nenehen promet ustvarja sovražno, nevarno in neprijetno življenjsko okolje. Hkrati nas model mobilnosti, ki temelji na osebnih vozilih, potiska v vse bolj sedeč in individualiziran način življenja, zmanjšuje vsakodnevno telesno aktivnost ter slabi socialne in skupnostne vezi.

Naša odgovornost je, da ta model spremenimo ter se usmerimo k bolj zdravim, za življenje prijetnejšim in trajnostnim ureditvam mesta. Nujno je premisliti prioritete ter v ospredje postaviti javni prostor in zdravo mobilnost: hojo, kolesarjenje in javni prevoz. Strategije, kot sta »superbloki« in »zeleni osi«, so v Barceloni, kjer sem doma, pokazale, da je mogoče preiti na nove modele mobilnosti, ki so energetsko učinkovitejši, zavzemajo manj prostora ter povzročajo manj emisij in hrupa. Poleg tega omogočajo ustvarjanje bolj dostopnih in pravičnih mest, zasnovanih za ljudi vseh starosti in družbenih razmer.

Ponovna pridobitev prostora za ljudi pomeni tudi povečanje mestnega zelenja, prilagajanje mest novim podnebnim razmeram in zmanjšanje učinka urbanega toplotnega otoka. Ko se zmanjša prostor, namenjen avtomobilom, promet

ni nujno ohranjen: znaten del prometa preprosto izgine, saj se ljudje odločajo za učinkovitejše alternative. Družbene in gospodarske dejavnosti se pomnožijo, soseske postanejo živahnejše in varnejše, mesto pa preneha biti zgolj prehodni prostor ter postane prostor srečevanja in skupnosti. Hoja in kolesarjenje nas ne naredita le bolj zdrave, ampak nam tudi pomagata graditi bolj povezane in humane skupnosti, v katerih se počutimo zadovoljne in sprejete.

Tako si predstavljam Ljubljano kot potencialen nov študijski primer: mesto novih slojev, ki ne izboljšujejo le njegove podobe, temveč so predvsem javna stvar – stvar kakovosti bivanja vseh, ki živijo v Ljubljani.●

Xavier Matilla Ayala, arhitekt in urbanist, profesor ter nekdanji glavni arhitekt mesta Barcelona

Jure Krefc

Tudi tvoj br't potuje z BRT*

Ko povem, da živim med Ljubljano in Budimpešto ter skoraj vsak teden zamenjam svojo lokacijo, dobim mnogo začudenih pogledov. Kako se mi to časovno izide? Ali ni to res neskončno izgubljenega časa? Moj odgovor je, da nikakor ne, saj ne potujem z avtom, pač pa avtobusom. Na poti tako lahko berem knjigo, odpisujem na maile ali pa celo sodelujem na Zoom konferenci – tako kot bi doma ali v pisarni. Avtobus torej ni počasen, če čas na njem izkoristimo enako, kot bi ga kje drugje, se praktično teleportiramo.

Ta ideja zame seveda ni nič novega. Ko sem se iz Črnuč vozil na gimnazijo Bežigrad, sem se (seveda) učil v zadnjih trenutkih. Doma je bilo zelo enostavno zabluziti malo do hladilnika, malo do računalnika in se igrati z mačkom, na avtobusu pa je svet izginil: bili smo samo jaz in zapiski. Spomnim se, da se mi je kdaj zdela vožnja celo prekratka – če bi bila čisto malo daljša, bi se lahko naučil za še višjo oceno.

Kadar se na busu nisem učil, so me miselno zaposlovali vsi mogoči ljudje okoli mene. Od neskončno zahtevne dileme, kje je meja v starosti med gospo, ki je užaljena, ker jo ocenjujem

za staro in ji želim odstopiti sedež, ter med tisto gospo, ki ta sedež dejansko potrebuje, pa vse do namišljenih romanc s punco par metrov stran, ki je ne bom videl nikoli več.

Razočaranje nad neuspešnimi avtobusnimi romancami je v Sloveniji očitno tako veliko, da so v odraslosti avtobusi pogosto pozabljeni, celo stigmatizirani. Kot da gre za prevoz, ki je rezerviran zgolj za nesrečno zaljubljene dijake in gospe nedoločljive starosti. Narobe. Javni prevoz v Ljubljani z uvedbo zmogljivih mestnih linij BRT (Baterijskih Tramvajev) postaja čedalje bolj popularna rešitev. Ti nas bodo kot velike prijazne gospenice vozili po ločenih rumenih pasovih, po katerih avtobusi preskakujejo gnečo.

Rešitev je odlična, saj avtobuse praktično izenači s tramvajmi v tistih mestih, kjer imajo rezerviran svoj prometni pas ter so zato hitrejši, zanesljivejši in prijetnejši za premagovanje vsakodnevnih poti. Izboljšave v povezljivosti pa lahko prinesejo tudi upanje, da se bodo odrasli začeli vračati na avtobuse – vključno s tisto punco, ki se je v najstniških letih izmuznila eno postajo prezgodaj.

Javni prevoz v Ljubljani z uvedbo zmogljivih mestnih linij BRT postaja čedalje bolj popularna rešitev.

Masarykova, direktna linija do trajnostne mobilnosti

Pomemben korak v novo obdobje trajnostne mobilnosti predstavlja tudi Potniški center Ljubljana, ki bo do leta 2027 postal osrednja prestopna točka za avtobusni in železniški promet v državi. Z vzpostavitvijo zmogljivih baterijskih tramvajev (BRT) bodo povezave hitrejše, zanesljivejše in pogostejše, rumeni pasovi ter prednost v križiščih pa bodo omogočili bolj tekoč promet in krajše potovalne čase.

Območje ob Masarykovi ulici bodo zaznamovale nove zelene površine, varnejše poti za pešce in kolesarje ter sodobna prometna infrastruktura, namenjena predvsem javnemu prevozu. Nova mreža povezav bo učinkoviteje povezala različne dele mesta, zmanjšala zastoje in emisije ter prispevala k bolj dostopni, varni in prijazni Ljubljani za vse generacije.

4 + 1 ideja za bolj zdravo mobilnost po mestu

Predstavljajte si Ljubljano leta 2045.

Mesto, v katerem na poti do službe, šole, treninga ali na zmenek ne izgubljam živcev v prometnih zastojih, ampak se po mestu premikamo hitro, varno in veselo. To je mesto kratkih poti. Mesto, v katerem so pešpoti razgibane, kolesarske ulice polne in je predvsem več časa za življenje. Dobra novica je, da se je ta prihodnost že začela.

1 Parkiraj na robu, zadihaj v mestu
Ljubljana ima danes že več kot 2.500 parkirnih mest na parkiriščih P + R (parkiraj in se odpelji). Ideja je preprosta: avto pustite na obrobju, pot v mesto pa nadaljujete z avtobusom ali kolesom. Manj prometa pomeni manj hrupa, boljši zrak in prijetnejše ulice za vse.

2 Kolo ni več samo alternativa, temveč prva izbira
Ljubljana že danes premore okoli 300 kilometrov kolesarskih poti, prihodnost pa prinaša še več varnih, neprekinjenih povezav. Nastajajo nove kolesarske ulice: po Miklošičevi, Prulah, Savski cesti, Rožni dolini in drugod.

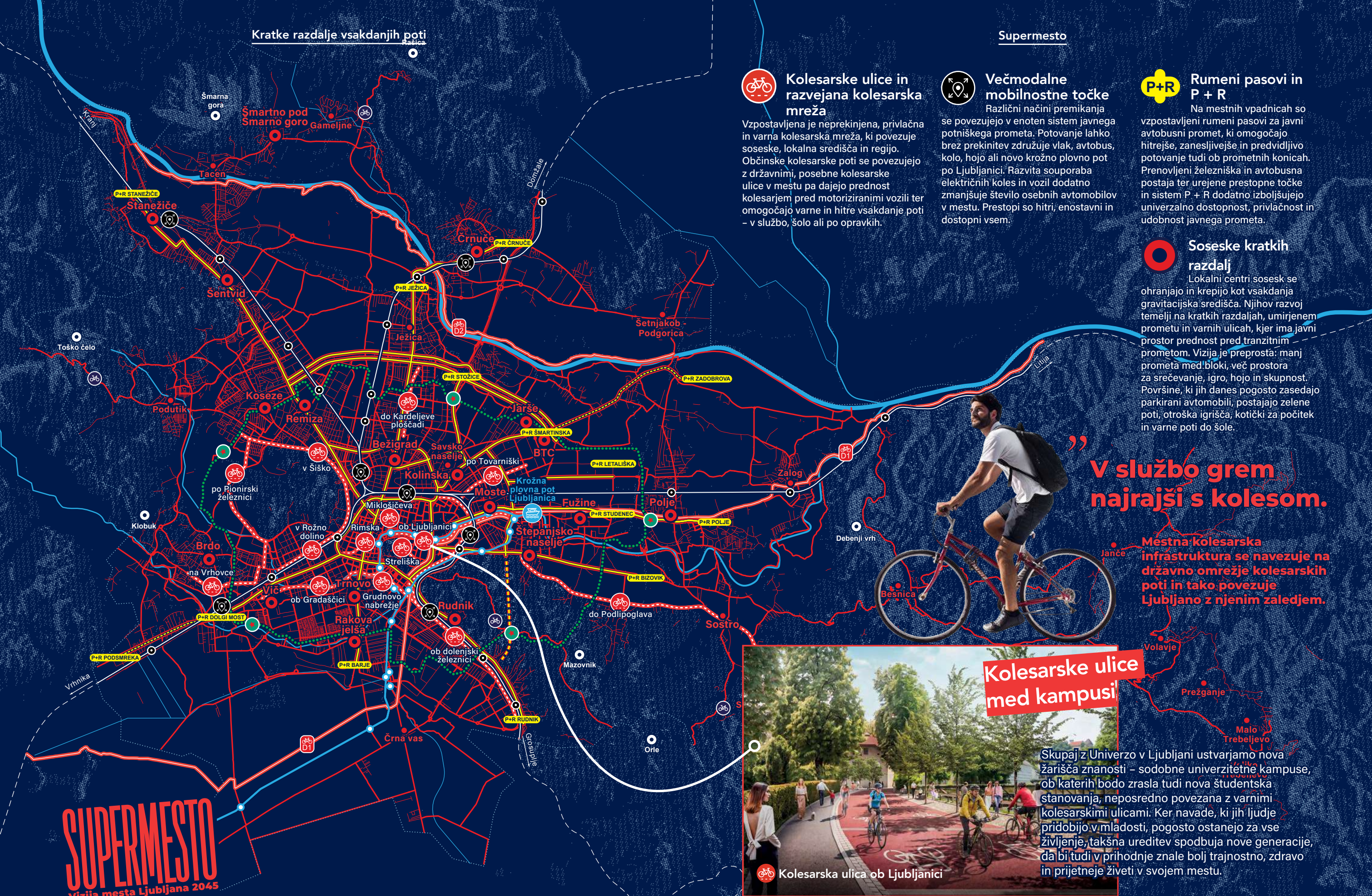
Sistem BicikeL ostaja eden najbolj priljubljenih načinov premikanja po mestu. In priznamo si: občutek, ko zjutraj prekosarimo mimo stoječe kolone avtomobilov, je skoraj terapevtski. Da bi bilo takšnih poti še več, Ljubljana nadgrajuje kolesarsko infrastrukturo in jo povezuje z medkrajevnimi kolesarskimi potmi iz sosednjih občin. Za lažje premagovanje daljših razdalj je na voljo tudi sistem izposoje električnih koles BicikeL, ki bo svojo mrežo v prihodnje še širil.

3 Avtobus, ki ne stoji v prometu
Dodatni rumeni pasovi na vseh mestnih vpadnicah bodo avtobusom LPP omogočili hitrejšo in zanesljivejšo vožnjo. Prihajajo tudi BRT (baterijski tramvaj), pametni semaforji in enotna platforma Urbana, ki bo avtobuse, vlake, kolesa in souporabo vozil povezala v enotno, preprosto uporabniško izkušnjo.

4 Soseske po meri človeka
Koseze, Fužine, Štepanjsko naselje, Šiška ... Prihodnost Ljubljane niso le hitre in udobne prometne povezave, ampak predvsem prijetne, žive soseske, v katerih je vse, kar potrebujemo, za vogalom. Male trgovine, knjižnica, igrišče pred blokom, zdravstveni dom v bližini in kavarna, iz katere mahajo prijatelji. To je ideja 15-minutnega mesta kratkih poti in lepote življenja.

+ 1 Premikajmo se skupaj
Več pešcev, več kolesarjev in več uporabnikov javnega prevoza pomeni manj hrupa, čistejši zrak in varnejše ulice. Poti do novih športnih centrov, rekreacijskih površin, kulturnih ustanov je lepo premagovati skupaj z drugimi meščankami in meščani, ki radi živijo polno življenje in s svojim mestom ravnajo kar se da skrbno.

Kratke razdalje vsakdanjih poti

Kolesarske ulice in razvejana kolesarska mreža

Vzpostavljena je neprekinjena, privlačna in varna kolesarska mreža, ki povezuje soseske, lokalna središča in regijo. Občinske kolesarske poti se povezujejo z državnimi, posebne kolesarske ulice v mestu pa dajejo prednost kolesarjem pred motoriziranimi vozili ter omogočajo varne in hitre vsakdanje poti – v službo, šolo ali po opravkih.

Večmodalne mobilnostne točke

Različni načini premikanja se povezujejo v enoten sistem javnega potniškega prometa. Potovanje lahko brez prekinitve združuje vlak, avtobus, kolo, hojo ali novo krožno plovno pot po Ljubljani. Razvita souporaba električnih koles in vozil dodatno zmanjšuje število osebnih avtomobilov v mestu. Prestopi so hitri, enostavni in dostopni vsem.

Rumeni pasovi in P + R

Na mestnih vpadnicah so vzpostavljeni rumeni pasovi za javni avtobusni promet, ki omogočajo hitrejšo, zanesljivejšo in predvidljivo potovanje tudi ob prometnih konicah. Prenovljena železniška in avtobusna postaja ter urejene prestopne točke in sistem P + R dodatno izboljšujejo univerzalno dostopnost, privlačnost in udobnost javnega prometa.

Soseske kratkih razdalj

Lokalni centri sosesk se ohranjajo in krepijo kot vsakdanja gravitacijska središča. Njihov razvoj temelji na kratkih razdaljah, umirjenem prometu in varnih ulicah, kjer ima javni prostor prednost pred tranzitnim prometom. Vizija je preprosta: manj prometa med bloki, več prostora za srečevanje, igro, hojo in skupnost. Površine, ki jih danes pogosto zasedajo parkirani avtomobili, postajajo zelene poti, otroška igrišča, kotički za počitek in varne poti do šole.

V službo grem najrajši s kolesom.

Mestna kolesarska infrastruktura se navezuje na državno omrežje kolesarskih poti in tako povezuje Ljubljano z njenim zaledjem.

Kolesarske ulice med kampusi

Kolesarska ulica ob Ljubljani

Skupaj z Univerzo v Ljubljani ustvarjamo nova žarišča znanosti – sodobne univerzitetne kampuse, ob katerih bodo zrastle tudi nova študentska stanovanja, neposredno povezana z varnimi kolesarskimi ulicami. Ker navade, ki jih ljudje pridobijo v mladosti, pogosto ostanejo za vse življenje, takšna ureditev spodbuja nove generacije, da bi tudi v prihodnje znale bolj trajnostno, zdravo in prijetneje živeti v svojem mestu.

SUPERMESTO
Vizija mesta Ljubljana 2045

SUPERMESTO

Mesto v polnem razcvetu.

Fant in cvetje za Španskimi borci. Območje bo skupaj s prenovljeno Tržnico Moste postalo nova dnevna točka srečevanja. Če srečate fanta s cvetjem, javite uredništvu.

V lepem je lepo živeti

Ljubljana je mesto različnih arhitektur. Njena podoba odraža preplet geografskih, zgodovinskih, političnih in kulturnih plasti, ki se skozi čas nenehno nadgrajujejo. Novi prostorski posegi jo oblikujejo v raznoliko, prepoznavno in predvsem za vsakdanje življenje prijetno mesto. Vizija Ljubljana 2045, poimenovana Supermesto, krepi identiteto mesta za ljudi v vseh četrtih skupnostih.

Plečnikov koncept se nadaljuje v soseskah

Ljubljana ni nastala naenkrat. Je mesto plasti – reka, griči, trgi, poti, vizionarska arhitektura in zgodbe ljudi. Arhitekturna in urbanistična dediščina Jožeta Plečnika je mestu dala identiteto, ki ni le stvar posameznih stavb, ampak predvsem način razmišljanja o mestu kot skupnem prostoru. Danes nova urbanistična vizija to filozofijo nadaljuje. Ne kot nov avtorski pečat, ampak kot premišljeno nadgradnjo mesta po meri človeka – z ulicami za ljudi, zelenimi potmi, kakovostnimi javnimi prostori in detajli, ki ustvarjajo občutek pripadnosti in skupnosti.

Ljubljana in njen barcelonski moment

Tekst pišem v Barceloni, kjer smo s kolegi arhitekti večino časa posvetili ogledom arhitekture. Mesto sem nazadnje obiskal pred dvajsetimi leti, zato je bilo zanimivo opazovati, kako Barcelona še vedno deluje kot arhitekturni laboratorij. Gre za katalonsko prestolnico z več kot stoletno tradicijo drznih urbanističnih, krajinskih in arhitekturnih posegov, ki so spreminjali podobo mesta in način življenja v njem.

Vsi poznamo Gaudíja in mrežo mestnih karejev Ildefonsa Cerdàja, ki je Barceloni dala prepoznavno strukturo. Kasneje so prišli moderni stanovanjski projekti šestdesetih let, v devetdesetih pa olimpijske igre, ki jih je Barcelona izkoristila za velik urbani »reset« – od novih javnih prostorov do prenove degradiranih območij in novih sosesk. Barcelona očitno razume, da dobra arhitektura ni luksuz, ampak javna infrastruktura.

Zakaj je to pomembno za Ljubljano? Ker je Barcelona kljub precej večjim dimenzijam presenetljivo relevanten študijski primer. Ljubljana postaja Barceloni vedno bolj podobna z vročimi poletji, ki pregrevajo mesto, in turističnim navalom ter vprašanjem, kako mesto ostane prijetno za bivanje vseh. Rešitve niso le v arhitekturi, ampak tudi v prometu, zelenih površinah in pametnem urbanizmu.

Tudi Ljubljana je v začetku 20. stoletja dobila svojo moderno formo, Fabianijev prometni obroč in karejsko mrežo, nato pa še Plečnikovo nadgradnjo mesta.

V zadnjih dveh desetletjih je Ljubljana naredila nekaj pomembnih korakov: Prešernov trg ni več prometno križišče, Kongresni trg in Trg republike nista več parkirišči, Slovenska cesta pa je postala nekakšna ljubljanska La Rambla.

Naslednji veliki preskok mesta pa bo moral biti predvsem ekološki, socialen in razvojno ambiciozen. Kje so prostorski potenciali za naslednji vizionarski preboj, za aktivacijo katerega bo potreben napor mesta in države? Območje Pivovarne Union kot prihodnja

gosta mestna soseska, remiza LPP-ja kot nova »soseska v parku«, Litostroj kot nov mestni predel mešanih rab – »nova Šiška«, pa tudi Stanežiče kot sodoben trajnostni satelit mesta. Poleg tega

Barcelona očitno razume, da dobra arhitektura ni luksuz, ampak javna infrastruktura.

Ljubljana potrebuje tudi nove javne kulturne institucije: NUK 2, prenovljeno Dramo, Center znanosti ter prenovljeno Baragovo semenišče, v katerem bosta Slovensko mladinsko gledališče in Pionirski dom dobila sodobnejše pogoje za razvoj uprizoritvene umetnosti, kulturnega ustvarjanja in izobraževalnih programov za mlade. Takšna prenova pomeni tudi pomembno podporo raznoliki, razvijajoči se in netržni umetniško-kulturni dejavnosti ter njenemu povezovanju z uveljavljenimi ustvarjalci.

Tako si predstavljam Ljubljano kot potencialen nov študijski primer mesta, v katerem nove plasti ne izboljšujejo le podobe prostora, temveč predvsem kakovost življenja njegovih prebivalcev. ●

Dr. Jure Grohar,
Vidic Grohar Arhitekti, arhitekt

Na sprehodu z nekdanjim podžupanom prof. Koželjem

Pred dvajsetimi leti so avtobusi še brzeli mimo parka Zvezda, čez Prešernov trg in Tromostovje ter po srednjeveškem mestu na drugi strani Ljubljane. Danes je ta prizor skoraj nepredstavljen. Ljubljana se je v dveh desetletjih spremenila v mesto pešcev, kolesarjev, mostov, parkov in novih javnih prostorov. Če bi po mestu hodili z Janezom Koželjem, nekdanjim podžupanom in profesorjem za arhitekturo mesta in urbanistično oblikovanje, bi prav gradbišča najbolj razkrivala, kako nastaja sodobna Ljubljana.

Prof. Janez Koželj je mesto vedno razumel kot živ organizem. Njegova »urbana akupunktura« ni pomenila enega velikega posega, temveč mrežo premišljenih sprememb, ki jih ekipa velike mestne družine pod vodstvom župana Zorana Jankovića ustvarja za višjo kakovost življenja.

Današnja gradbišča zato niso lečasne motnje, ampak nadaljevanje zgodbe o mestu, ki se nenehno prilagaja svojim prebivalcem.

Trenutno največji nosilec te preobrazbe je Potniški center Ljubljana. Ta je eden največjih državnih infrastrukturnih projektov, ki ga mesto spremlja z obsežno prenovo okoliškega javnega prostora, prometnih povezav in urbane infrastrukture. Rumeni pasovi za javni promet, širši pločniki, varnejše kolesarske poti, novi podhodi, nadhodi in zelene površine kažejo isto idejo, ki je pred leti zaprla Slovensko cesto za osebni promet: središče mesta pripada ljudem, ne avtomobilom. Potniški center bo postal novo urbano vozlišče Ljubljane – prostor srečevanja, pretoka in povezovanja.

Podobno razmišljanje se skriva tudi v manjših projektih po mestu. Doživljajski most med Fužinami in Štepanjskim naseljem ne povezuje le dveh bregov Ljubljane, ampak dve skupnosti. Novi trgi, sadovnjaki, pasji park in prostori za druženje ustvarjajo javni prostor, ki zmanjšuje razdalje med ljudmi. Tudi prenovi Barjanske in Tbilisijske ceste sledita istemu principu: manj prostora za avtomobile, več za avtobuse, drevorede, pešce in kolesarje.

Posebno pomembni so projekti, namenjeni otrokom in mladim. Prenove OŠ Prule, Vrta Trnovo in prizidka Centra Janeza Levca niso le gradbeni posegi, ampak vlaganje v prihodnje generacije in bolj vključujoče mesto. Tudi nastajajoči Atletski center in Plezalni center kažeta, da je šport v Ljubljani del vsakdana.

Pomemben del te vizije so tudi nova javna najemna stanovanja na Rakovi jelši, kjer mesto z gradnjo skoraj sto stanovanj odgovarja na eno ključnih vprašanj sodobne Ljubljane – dostopnost bivanja. A razvoj mesta ni usmerjen le v kakovost življenja ljudi, temveč tudi v skrb za zelene površine, drevesa, živali in biodiverzitetu. To kaže tudi nova ograda za volkove v Živalskem vrtu Ljubljana, ki poudarja pomen dobrobiti živali ter bolj spoštlivega in trajnostnega odnosa do prostora, ki si ga delimo z drugimi živimi bitji.

Ko hodimo mimo neskončnih kompozitivov ograj, žerjavov in zapor cest, nas ti radi zapeljejo v negotovanje. Če pa pogledamo dlje, je vsako gradbišče del širše zgodbe o mestu, ki želi biti bolj povezano, bolj zeleno in bolj prijazno za življenje. Prav zato današnja gradbišča niso le prizorišča gradnje, ampak prizorišča prihodnosti Ljubljane, vizije Supermesta.

David Tavčar

Hudi kadri Ljubljane

Sprehod po Ljubljani vidim kot velik kos turškega medu, pripravljen iz sestavin različnih časovnih obdobij, ki kljub raznolikosti harmonirajo druga ob drugi. Rimske izkopanine ob Cankarjevem domu, palača iz 18. stoletja z državnim uradom tik ob stanovanjski gradnji iz tridesetih let ali postmoderna arhitektura ob krakovskih hišah iz leta 1900.

Zabava me sočasno kadriranje zgodovinskih vizualnih dokumentacij mesta z arhitekturnimi renderji tega, kar bo šele zgrajeno. Oboje je namreč abstraktno. V Narodni galeriji opazujem sliko Pavla Künla iz leta 1847, ki prikazuje Ribji trg, medtem ko na telefonu gledam hiperrealističen render projekta, ki bo dokončan leta 2031. Ne enega ne drugega nisem izkusil. Obe vizualiji lahko razumem kot fikcijo. V teoriji lahko samo zamenjem letnici.

Fascinirajo me stavbe, katerih namenskost prepoznamo že ob prvem pogledu. Šole Emila Navinška takoj delujejo kot šole, vrtci Stanka Kristla kot vrtci, skladišča Savina Severja kot skladišča. Ob pogledu na Miheličev Klavir je jasno, da gre za poslovno stavbo in ne hotel ali stanovanjski blok.

Zanima me, če bo kadriranje pogleda v mestu tudi čez dvajset let tako zelo zabavno?

Čistka vizualne navlake

Mesto brez oglasnega kaosa je prijetnejše za vse. Zato v Ljubljani odstranjujemo nelegalne oglasne objekte, ki kazijo podobo ulic in zmanjšujejo varnost. Od začetka leta 2023 smo odstranili že skoraj 1.800 takšnih objektov. Korak za korakom čistimo vizualno in svetlobno onesnaženje ter ustvarjamo bolj urejen, varen in prijeten javni prostor.

89

Prenovljena grajska planota

Grajska planota bo zaživela kot urejen prostor brez avtomobilov. Povezovala bo Grad in Šance. Promet in parkirne površine se bodo umaknili pod zemljo, kjer bodo urejeni tudi prostori za predelavo in shranjevanje grozda iz grajskega vinograda. Obiskovalce bo pričakal sodoben vstopni paviljon, celotna prenova pa vključuje tudi energetska sanacijo z uvedbo okolju prijaznega geotermalnega ogrevanja in hlajenja.

V lepem je lepo živeti

- 1 → 20 Narava do praga
- 21 → 31 Samozadostna in odporna infrastruktura
- 32 → 40 Kratke razdalje vsakodnevnih poti
- 41 → 61 Živahna četrtna središča
- 62 → 71 Samooskrbni prehranski sistemi
- 72 → 89 Znanje, kultura in sodelovanje

Supermesto

BAROK Staro mestno jedro in baročna Ljubljana

Baročna Ljubljana utrjuje srednjeveško strukturo starega mestnega jedra z novimi javnimi prostori, cerkvami in palačami ter oblikuje jasno urbano hierarhijo ostajata temelj podobe mesta kot prostora za srečevanje, hojo in javno življenje.

FABIANI Fabianijeva in secesijska Ljubljana

Ljubljana je v zgodovini večkrat imela srečo. Po potresu leta 1895 je Maks Fabiani zasnoval moderno ureditev mesta z radialno mrežo ulic. Secesijska arhitektura pa je mestu dala jasno strukturo in prepoznavno podobo. Ljubljana je tako postala sodobna evropska prestolnica svojega časa z izrazito osno kompozicijo in ikoničnimi poudarki.

RAVNIKAR Ravnikarjeva Ljubljana

Edvard Ravnikar je nadaljeval Plečnikovo misel z modernistično nadgradnjo mesta. Povojni razvoj je prinesel funkcionalno delitev prostora, široke prometnice ter nova institucionalna središča in javne prostore, ki so skupaj s sistemsko gradnjo pomembno oblikovali sodobno urbano tkivo druge polovice 20. stoletja.

PLEČNIK Plečnikova Ljubljana

Jože Plečnik je mesto preoblikoval in povezal z ureditvijo ključnih javnih prostorov, kot so mostovi, trgi in nabrežja, ter vzpostavil vizijo urbanega razvoja po meri človeka. Njegovi posegi so nadgradili identiteto Ljubljane in ostajajo temelj sodobnega prostorskega razvoja, usmerjenega k človeku.

Vizija 2025

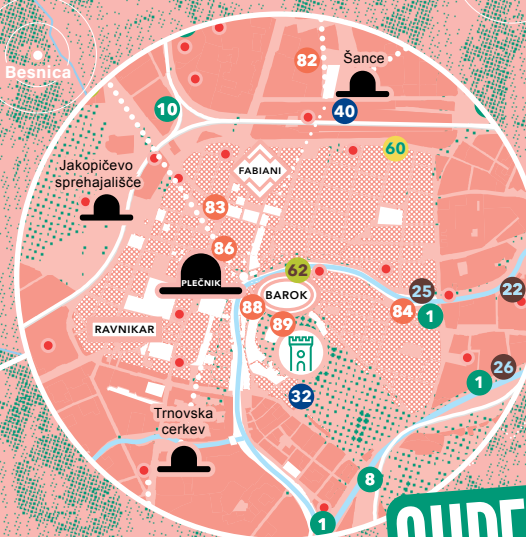
Ljubljana z županom Zoranom Jankovičem in skladno z urbanistično zasnovo prof. Janeza Koželja pri svojem razvoju uveljavlja načela trajnostnega razvoja, zgoščevanja in prenove obstoječe mestne strukture. Z umikom motornega prometa in celostno prenovo mestnega središča se vzpostavi nov model ravnovesja med mobilnostjo in kakovostjo bivanja, mesto se vrača ljudem. Prenovljeni javni odprti prostori, nove parkovne in druge zelene površine spodbujajo druženje in preživljanje prostega časa v varnem, zdravem in zelenem okolju.

Vizija Supermesto

Razvojni urbanistični del vizije pod taktirko doc. Roka Žnidaršiča, podžupana in mestnega arhitekta, nadgrajuje zgodovinske mestne plasti ter jih preoblikuje v sodobno, živahno, dostopno, vključujoče, zeleno, učinkovito in odporno mesto. Nastaja pod vodstvom župana Zorana Jankoviča in nadaljuje razvoj mesta, v katerem kakovostne prostorske ureditve postajajo standard ter se iz mestnega jedra še naprej širijo v vse četrtne skupnosti.

V Ljubljani rada gledam navzgor.

Skrozi plasti zgodovine najlažje razumem prihodnost.

SUPERMESTO
Vizija mesta Ljubljana 2045

Več kot ZOO, celo biodiverzitetno središče

ZOO 16 Nov vhodni kompleks v ZOO

S prenovo bo Živalski vrt Ljubljana preoblikovan v sodobno naravovarstveno središče z novo infrastrukturo za obiskovalce, sodobno urejenimi habitati in izboljšanimi pogoji za živali. Ob tem bodo ohranjene priljubljene živalske vrste in predstavljene tudi nove. Razvoj temelji na štirih ključnih stebrih: dobrobiti živali, varovanju narave, rekreaciji in turizmu ter izobraževanju vseh generacij.

Projekti so označeni s števkami in barvami posameznih razvojnih področij. Na zemljevidu na prejšnji strani lahko preverite njihove lokacije. Tiste bolj konceptualne pa podrobneje spoznate v poglavjih enake barve. Vabimo vas, da spremljate njihov razvoj in uresničevanje ter jih, ko bodo dokončani, tudi z veseljem uporabljate.

Narava do praga

Ureditve vodotokov

- 1 Vzpostavitev krožne plovne poti Ljubljana z ureditvijo peš in kolesarskih stez, zelenih in športnih površin na nabrežjih – splavnica pri Plečnikovih zapornicah, splavnica na Gruberjevem prekopu
- 2 Ureditve nabrežja Ljubljane od Trnovskega pristana do cerkve sv. Mihaela na Barju
- 3 Ureditve nabrežij ob Savi
- 4 Ureditve nabrežja in parka Mali graben

- 5 Ureditve pešpoti in zelenih površin ob Galjevcu
- 6 Marina Rakova Jelša
- 7 Park Remiza
- 8 Razširjen Botanični vrt

Železniški koridorji

- Ureditve zelenih površin ob Gradaščici in Glinščici
- Ureditve kolesarskih stez z drevoredi in zelenimi površinami vzdolž železniških koridorjev, kajti promet v Ljubljani se lahko uspešno razvija le v sodelovanju LPP in SŽ.

Večje nove zelene ureditve / parki

- 9 Park Mesarica in park Dolgi breg
- 10 Parkovna ureditev na območju tovarne Union
- 11 Zelene ureditve na območju Železniškega muzeja
- 12 Park Kolinska
- 13 Park Brdo
- 14 Park Podutik
- 15 Vstopna točka KP Ljubljansko barje
- 16 Biodiverzitetno središče ZOO

Protipoplavni ukrepi in objekti zaščite in reševanja

- 17 Dokončanje protipoplavne ureditve Glinščice
- 18 Ureditve poplavne varnosti ob Dobrunjščici in Gameljščici
- 19 Izgradnja južne izpostave GBL
- 20 Izgradnja Centra zaščite in reševanja z glavno postajo GBL v Stanežičah

Samozadostna in odporna infrastruktura

- 21 TEO – Toplota in elektrika iz odpadkov Ljubljana
- 22 Dograditev sistema daljinskega ogrevanja

Izgradnja centrov ponovne uporabe

- 23 Nadgradnja RCERO Ljubljana
- 24 Izvedba IV. faze Centralne čistilne naprave Ljubljana

Energetska izraba Ljubljane

- 25 MHE Ambrožev trg
- 26 MHE Gruberjev prekop
- 27 MHE Toplarna
- 28 Predelava premogovnega kotla na biomaso Termoelektrarna -toplarni Moste
- 29 Fotonapetostna elektrarna in proizvodnja vodika ob deponiji Barje
- 30 Polnilna infrastruktura za avtobuse na Verovškovi (TOŠ)
- 31 Polnilna infrastruktura za brezemisijsko avtobusno linijo Ljubljana–Dunaj

Kratke razdalje vsakodnevnih poti

Kolesarska mreža

- Uvedba kolesarskih ulic
- Ureditve zmogljivih kolesarskih stez z drevoredi in zelenimi površinami vzdolž železniških koridorjev kot hrbtenice kolesarjenja v regiji
- Sodelovanje z državo pri izgradnji državnih daljinskih, regionalnih in glavnih kolesarskih tras

Nove brvi

- 32 Brv Gornji trg
- 33 Brv Pokopališka
- 34 Brv pri cerkvi sv. Mihaela
- 35 Brv vstopna točka KP Ljubljansko barje
- 36 Brv čez AC Barjanska cesta
- 37 Brv marina Rakova jelša
- 38 Brv park Mesarica
- 39 Brv Dolgi breg

Javni potniški promet in večmodalnost

- 40 Potniški center Ljubljana
- Sodelovanje z državo pri izgradnji dvotirnih železniških prog – gorenjska, kamniška, dolenjska, primorska in štajerska proga
- Vzpostavitev večmodalnih prestopnih točk v povezavi s prenovo in izgradnjo novih železniških postaj
- Prenova sheme linij LPP in uvedba BRT
- Uvedba rumenih pasov na vseh mestnih vpadnicah za potrebe LPP
- Vzpostavitev novih P + R območij

Cestno omrežje

- Uvedba območij umirjenega prometa s sistemom enosmernih ulic
- Soseske po meri človeka z vzpostavitvijo parkirnih režimov in območij za pešce
- Preureditev območij po sistemu superblokov - parlamentarna četrt S in J, Masarykova jug, V in Z, Zupančičeva jama, Poljane, Prule, Zelena jama

Živahna četrtna središča

Območja izgradnje večjih stanovanjskih sosesk JSS MOL

- 41 Stanežiče
- 42 Rakova jelša

- 43 Sibirija
- 44 Litijska

Športna infrastruktura in rekreacijska območja

- 45 Atletski center Ljubljana
- 46 Športni center Svoboda s plezalnim in teniškim centrom ter območjem rekreacijskih površin
- 47 Kolesarski center Ljubljana
- 48 Kajakaški center Tacen
- 49 Center vodnih športov Livada
- 50 Golf center Barje
- 51 Center drsalnih športov Tivoli

- 52 Pokrito smučišče Podutik
- Javna večgeneracijska športna igrišča

Vzpostavitev lokalnih centrov četrtnih skupnosti

- Prenova in oživitev centrov zgodovinskih jeder satelitskih centrov
- Prenova in oživitev centrov modernističnih sosesk
- 53 Center Šmarna gora
- 54 Center Barje
- 55 Center Jarše
- 56 Center Fužine
- 57 Center Šiška Remiza

- 58 Center Stanežiče
- 59 Center Moste

Družbena infrastruktura

- Izgradnje in prenove vrtcev, osnovnih in glasbenih šol; vključno z novimi specializiranimi razvojnimi oddelki v vrtcih in mrežo inkluzivnih oddelkov v osnovnih šolah
- Zagotavljanje prostorov za javne zavode in institucije za podporo družinam (IC Pika, Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše Ljubljana, Mala ulica, Cene Štupar – CILJ)
- Prenova obstoječih zdravstvenih domov in izgradnja novih (ZD Metelkova, ZD Jarše)

- 60 ICZDL Metelkova
- 61 ZD Jarše

- Mestni center za demenco
- Preventivna hiša – Zdrava Ljubljana

Samoskrbni prehranski sistemi

- 62 Prenova osrednje ljubljanske tržnice z Mahrovo hišo
- 63 Veletržnica

Prenova in zgradnja lokalnih tržnic

- 64 Tržnica Moste
- 65 Tržnica Barje
- 66 Tržnica in Doživljajski most Štepanjsko naselje
- 67 Tržnica Remiza
- 68 Tržnica Stanežiče
- Nova vrtičkarska območja
- 69 Vrtički Brdo
- 70 Vodarna Koseze
- 71 Vodohran Golovec

Znanje, kultura in sodelovanje

- Sodelovanje z UL pri izgradnji univerzitetnih kampusov in študentskih stanovanj
- Razvoj tehnoloških območij: Brdo, Tobačna, Litostroj, Stegne, Rudnik, Brnčičeva, Brdo

Mestne knjižnice

- Prenova obstoječih lokacij in prilagoditev knjižnične mreže za mesto kratkih razdalj
- 72 Nova lokacija osrednje Mestne knjižnice – Knjižnica Otona Župančiča
- 73 Prenova knjižnice Glinškova ploščad
- 74 Prenova knjižnice dr. Franceta Škerla
- 75 Prenova knjižnice Črnuče
- 76 Prenova knjižnice Fužine
- 77 Prenova knjižnice Rudnik
- 78 Prenova knjižnice Jožeta Mazovca
- 79 Knjižnica Brdo
- 80 Knjižnica Šmartno
- 81 Knjižnica Podutik

Kulturne ustanove

- 82 Prenovljeno Baragovo semenišče
- 83 Minipleks mestni kino
- 84 Gledališče pod figo
- 85 Center sodobnih plesov TELO
- 86 Razširitev Mestnega gledališča ljubljanskega
- 87 Arheološki center Ljubljana
- 88 Prenova Mestne galerije Ljubljana
- 89 Celovita ureditev grajskega griča in dokončanje prenove ljubljanskega gradu

